

Møte tysdag den 29. mai kl. 10

President: L o d v e S o l h o l m

D a g s o r d e n (nr. 91):

1. Innstilling fra kommunalkomiteen om ILOs 88. internasjonale arbeidskonferanse i Genève, 31. mai – 15. juni 2000 (Innst. S. nr. 236 (2000-2001), jf. St.meld. nr. 40 (2000-2001))
2. Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg om å gjennomgå arbeidsmiljølovens regler om overtid slik at reglene blir mer fleksible og tilpasset et moderne arbeidsliv (Innst. S. nr. 234 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:74 (2000-2001))
3. Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Kristin Halvorsen som sikrer varig rimelige husleier i sosiale utleieboliger (Innst. S. nr. 237 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:82 (2000-2001))
4. Innstilling fra justiskomiteen om erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig (Innst. S. nr. 255 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 67 (2000-2001))
5. Innstilling fra samferdselskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om tillegg til forskrift til samferdselsloven vedrørende organiseringen av drosjevirkksomhet (Innst. S. nr. 247 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:63 (2000-2001))
6. Referat

Presidenten: Den innkalla vararepresentanten for Akershus fylke, Anita *Orlund*, har teke sete.

Representanten Inger Stolt-Nielsen vil sette fram eit privat forslag.

Inger Stolt-Nielsen (TF): I tråd med Regjeringens intensjon om å flytte statsinstitusjoner ut av Oslo har jeg den glede å presentere et forslag om at Sjøfartsdirektoratet flyttes ut av Oslo og lokaliseres i Haugesund.

Presidenten: Forslaget vil bli handsama etter reglementet.

S a k n r . 1

Innstilling fra kommunalkomiteen om ILOs 88. internasjonale arbeidskonferanse i Genève, 31. mai – 15. juni 2000 (Innst. S. nr. 236 (2000-2001), jf. St.meld. nr. 40 (2000-2001))

Presidenten: Ingen har bede om ordet.
(Votering, sjå side 3261)

S a k n r . 2

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg om å gjennomgå arbeidsmiljølovens regler om overtid slik at reglene blir mer fleksible og tilpasset et moderne arbeidsliv (Innst. S. nr. 234 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:74 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske frå kommunalkomiteen vil presidenten gjere framlegg om at debatten blir avgrensa til 45 minutt, og at taletida blir fordelt slik på gruppene:

Arbeidarpartiet 10 minutt og dei øvrige gruppene 5 minutt kvar.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Presidenten ser det som vedteke.

Torbjørn Andersen (Frp) (ordfører for saken): I Dokument nr. 8:74 for 2000-2001 fremmes det forslag om å gjennomgå arbeidsmiljølovens regler om overtidsarbeid. Formålet med en slik gjennomgang er å oppmyke de gjeldende bestemmelser om overtidsarbeid, slik at de blir mer fleksible og mer tilpasset et moderne arbeidsliv.

Flertallet, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, ser imidlertid ikke noe behov for å utvide adgangen til overtidsarbeid utover dagens bestemmelser i arbeidsmiljøloven. Dette flertall begrunner sitt syn med at dagens rammer i arbeidsmiljøloven gir nødvendig og tilstrekkelig rom for overtidsarbeid.

Mindretallet, bestående av Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet, mener imidlertid at det er et behov for en gjennomgang av bestemmelsene om overtidsarbeid i tråd med intensjonene i Dokument nr. 8:74. Dette mindretallet foreslår derfor at Regjeringen i løpet av stortingssesjonen 2001-2002 fremmer for Stortinget en sak om endring i overtidsreguleringen i arbeidsmiljøloven. Forslaget fra komiteen er at Dokument nr. 8:74 vedlegges protokollen for vurdering i forbindelse med en senere større og helhetlig gjennomgang av dagens arbeidsmiljølov.

Dagens bestemmelser om varigheten av overtidsarbeid er regulert i arbeidsmiljølovens kap. X § 50, om lengden av overtidsarbeid. Her bestemmes det at den samlede arbeidstid for en dag ikke må overstige 14 timer. Videre må overtidsarbeidet ikke overstige 10 timer i løpet av en uke. Overtidsarbeid må dessuten ikke overstige 25 timer i fire sammenhengende uker og ikke være over 200 timer totalt i kalenderåret. Virksomheter som er bundet av tariffavtale, kan imidlertid dispensere fra lovens bestemmelser når arbeidsgiver og tillitsvalgte er enige om dette, slik at man kan tillate inntil 15 timer overtid i uken, 40 timer for fire uker og 300 timer samlet for hele kalenderåret. Dessuten hjemler dagens arbeidsmiljølov at det i spesielle tilfeller er mulighet for Arbeidstilsynet til å

dispensere og tillate overtidsarbeid inntil 20 timer i uken og inntil 200 timer i løpet av seks måneder.

Etter mitt syn er det viktig at arbeidstakere har et lovfestet vern mot utilbørlig press på overtidsarbeid. Det er derfor viktig å presisere at en oppmyking, slik det er skissert i forslaget, skal være basert på frivillige arbeidsavtaler mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. For meg er denne frivilligheten et viktig element når vi skal vurdere en mer fleksibel lovregulering av overtidsarbeid. I en tid da vi mangler arbeidskraft på en rekke områder, og i den grad arbeidstakerne selv er villig til å jobbe mer overtid, bør det imidlertid ikke være for strenge lovmessige hindringer i veien for dette.

I og med at Dokument nr. 8-forslaget vedlegges protokollen, forutsetter jeg at bestemmelsen ved overtidsarbeid vies spesiell oppmerksomhet ved den forestående helhetlige gjennomgangen av dagens arbeidsmiljølov.

Jeg tar herved opp forslaget til mindretallet.

Presidenten: Torbjørn Andersen har teke opp det forslaget han refererte til.

Leif Lund (A): Bare en kort redegjørelse fra Arbeiderpartiet.

Vi i Arbeiderpartiet er selvfølgelig glad for at Senterpartiet støtter oss slik at det blir et flertall for at vi får en helhetlig gjennomgang av arbeidsmiljøspørsmålet ved en senere anledning.

Det mindretallet legger opp til, er å trekke arbeidstidsbestemmelsene ut av en helhetsvurdering. Det synes vi i flertallet er uheldig. De sier i Dokument nr. 8-forslaget at de vil gjøre disse reglene mer fleksible og tilpasset et moderne arbeidsliv. I den sammenheng vil jeg opplyse om at det er en prioritert oppgave for Arbeiderpartiet i tiden framover å foreta en større gjennomgang av arbeidsmiljøloven og annen lovregulering på arbeidsmiljø-/og arbeidsrettsområdet og videreutvikle denne fram mot en mer helhetlig arbeidslivslovgivning. Tankegangen er at en slik lovgivning kan ta opp i seg problemstillinger knyttet til nye gruppers behov og gi løsninger på problemstillinger i fremtiden. Det er det det dreier seg om.

Jeg registrerer også at representanten Erna Solberg i en del leserinnlegg, spesielt i bergensavisene, fremhever problemet med at hun ikke har fått flertall for dette forslaget.

Jeg er helt uenig i det som kommer fram fra representanten Erna Solberg. Dette gjelder ikke bare en modernisering og oppmykning av bestemmelsene i arbeidsmiljøloven når det gjelder overtid. Det er mye bedre at vi tar en solid gjennomgang, nedsetter et utvalg og legger fram en NOU, og ser på hele dette spørsmålet og ikke trekker ut enkeltheter. Det er egentlig det uenigheten går på.

Vi i Arbeiderpartiet er svært godt fornøyd med at Senterpartiet støtter oss, slik at det blir et flertall for å la dette være, og at vi får en helhetlig gjennomgang av saken.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Reglar som passa i går, er i mange tilfelle ubrukelege i dag. Vi kan lika det eller ei, men røyndomen innhentar oss same kva.

Kristeleg Folkeparti meiner ikkje nødvendigvis at folk generelt skal arbeida meir overtid. Vi foreslår ikkje at ein skal utvida totalramma for overtidsarbeid. Kristeleg Folkeparti er oppteke av og vil hegna om lovfesta vern mot utilbørlig press frå arbeidsgjevar når det gjeld overtidsarbeid. Men firkanta reglar som ikkje gjer det mogleg for arbeidar og arbeidsgjevar å finna ordningar som er tilpassa arbeidsplassen, er gammaldagse.

Det er eg glad for at også arbeids- og administrasjonsministeren innser når han i brev til komiteen seier at Regjeringa vil vektleggja å finna meir fleksible reglar for overtidsarbeid i ein større gjennomgang av arbeidsmiljølova.

Men Regjeringa har så god tid. Og næringslivet i Noreg har ikkje det.

Når den nemnde gjennomgangen av arbeidsmiljøloven er stipulert til å ta opp til fem år å gjennomføra, synest Kristeleg Folkeparti at vi skyldar næringslivet ein raskare gjennomgang for å gjera overtidsføresegnene mindre detaljerte og meir fleksible.

Mangelen på arbeidskraft er eit større og større hinder for vekst og nyskaping. Då må vi i alle fall evna å tilpassa reglane desse nye tidene. Og bedrifter må stillast likt. Små bedrifter, som faktisk er Noregs økonomiske og selskapsmessige rygggrad, men som ofte ikkje er tariffregulerte, har i dag mindre rammer for overtid enn dei som er tariffregulerte, faktisk 100 timar mindre. Det er korkje forståeleg eller forstandig.

Det er rimeleg og rettferdig at moglegheita for avtalar mellom arbeidarar og eigar vert dei same for små, mellomstore og større bedrifter.

Eg tilrår forslaget frå mindretallet.

Erna Solberg (H): Det forslaget som er fremmet i dag om en mer fleksibel regulering av overtid i arbeidsmiljøloven, er begrunnet i tre ulike deler av reguleringsene av overtid i arbeidsmiljøloven.

Det ene er at vi for Høyres vedkommende synes at overtidsrammene i forhold til hva man frivillig kan avtale ved bedriftene, er for knappe. Vi mener at de burde kunne økes, og at forskjellen mellom tariffregulerte og ikke-tariffregulerte bedrifter burde fjernes.

Det andre er at vi synes at overtidsreglene er for detaljerte til at de skaper gode løsninger og god nok fleksibilitet ute. Vi synes at vi innenfor de rammene som EØS-regelverket har, burde hatt mer fleksible regler. Og vi mener at Stortinget var med på en for snever detaljregulering av overtiden da man implementerte EØS-regelverket i begynnelsen av denne stortingsperioden.

Det tredje vi forsøker å adressere, er spørsmålet om man skal man bruke overtidsreguleringene til den typen aksjoner som vi ser at bl.a. Sykepleierforbundet har gjort i forhold til Haukeland Sykehus, og som vi vet skjer andre steder, nemlig regulering av planlagt eller ikke-planlagt overtid. I utgangspunktet er det slik ifølge arbeidsmiljøloven at man ikke har lov til å planlegge mer overtid. Problemet er at når man på Haukeland Sykehus, som ligger i Leif Lunds hjemkommune, vil gjøre noe for å få flere pasienter behandlet raskere, og sørger for å lage en

turnus som over kort tid medfører at det blir planlagt mer overtid, og man lokalt blir enig med foreningen på sykehuset og hvor sykepleierne der sier ja, så sier man nei fra sentralt hold fordi det fremstår som om det er planlagt overtid. For meg er det helt umulig å se at man lokalt kan bli enig om den typen planlegging av arbeidstid, og så skal man kunne blokkere det fra sentralt hold. Og jeg synes det er helt urimelig at vi har en arbeidsmiljølov som forhindrer at vi kan bruke sykehusressursene på en måte som gjør at vi kan få flere pasienter behandlet. Derfor synes jeg faktisk det haster med å få gjort noe med enkelte deler av arbeidsmiljøloven.

Det er ikke slik at dette er nytt. Det var altså slik at under Bondevik-regjeringen ble de tre sentrumpartiene enig med Fremskrittspartiet og Høyre om at man skulle se på disse reglene, og man nedsatte det såkalte Colbjørnsen-utvalget, som avgav en innstilling om et mer fleksibelt arbeidsliv – det var en delt innstilling – men hvor man sa at man burde gå inn og vurdere nærmere noen av disse områdene som er tatt opp i dette Dokument nr. 8-forslaget. Da hadde jeg forventet et høyere tempo i videreføringen av det arbeidet enn at man skal vente i fem år til. Når den utredningen om en ny lov om arbeidsliv måtte komme til stortingsbehandling, vil det kanskje ha gått åtte år siden det ble konstatert av et flertall på Stortinget at det var nødvendig å gjøre noe med fleksibiliteten i forhold til overtidsreglene!

I mellomtiden vil det være mange pasienter som må vente lenger i kø på behandling på sykehusene. Det vil være bedrifter som må si nei til oppdrag fordi man ikke har fleksibilitet nok til å kunne ta jobbene. Det vil være bedrifter som har gått under kanskje fordi rammebetingelsene, hvor dette er et av elementene, vil være dårlige. Det er mange profeter som sier at om 20 år vil vi ikke kjenne mer enn 20 pst. av de arbeidsplassene som finnes, og at turnoveren vil bli stor. Hvis vi ikke har gode nok rammebetingelser også for bruk av arbeidsressursene, vil det være medvirkende til det.

Vi er enig i at det skal være reguleringer med hensyn til overtid. Det er ingen tvil om at Høyre mener at vi skal regulere overtid. Vi skal regulere den i forhold til personene som jobber, og vi skal regulere den i forhold til sikkerheten i det arbeidet de driver med. Men dagens regler er for detaljerte, for lite fleksible og brukes altså for øyeblikket av enkelte fagforeninger i en kamp mot å bruke offentlige ressurser bedre i helsevesenet og på en måte som jeg mener gjør at vi burde ha gjort noe med disse reglene tidligere.

Jeg er derfor lei meg for at spesielt Senterpartiet, som vi var enig med for noen år siden om at det var behov for å gjøre noe, nå har hoppet av og sagt at man vil avvente en ny stor utredning. Det synes jeg er leit. I tillegg stiller jeg spørsmål ved om hvorvidt man vil få til noe i forhold til en ny, modernisert arbeidstidslov, som ikke igjen kommer til å avføde nye utredninger ut fra det at når det gjaldt Colbjørnsen-utvalget, var det åpenbart at partene var rimelig uenige på deler av dette området. Og det å få til enstemmighet blant partene vil kanskje være vanskelig i forhold til disse spørsmålene. Her er det et spørsmål

om politisk lederskap, og det er jeg lei meg for at man ikke vil ta.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Senterpartiet meiner det er behov for ein større gjennomgang av arbeidsmiljølova med sikte på eit meir fleksibelt regelverk som er betre tilpassa dagens arbeidsliv.

Komiteen er gjennom brev frå arbeids- og administrasjonsministeren gjord kjent med at Regjeringa har som prioritert oppgåve å føreta ein slik gjennomgang. Vi ser ikkje behov for å trekkja ut arbeidstidsreglane spesielt no. Vi meiner det bør vera ein del av ein større samanheng, med dei høyringar og med dei vurderingar som då naturleg følgjer.

Representanten Solberg har trekt fram område der arbeidsmiljølova synest å vera til hinder for ei så god verksemd som mogleg. Ho nemnde spesielt helsefeltet. Lat meg då understreka at det på mange sjukehus går an med ei betre organisering å nytta personellet betre enn det nokon i dag får til. Det er det òg eksempel på.

Lat meg nemna eit anna eksempel, som eg òg synest illustrerer det presset som er mot arbeidstakarane sine rettar i dag. Den raske utviklinga innanfor informasjonsteknologien opnar nye moglegheiter for organisering av ulik verksemd både innanfor industri, tenesteyting og primærnæringane, og fører til framvekst av nye yrke. Forholdet mellom individuell fridom til utvikling, livsorganisering, kollektiv tryggleik og solidaritet blir sett på prøve.

Effektivitets- og omstillingstrykket aukar, noko som stiller større krav til den enkelte arbeidstakar sin evne til å utvikla seg, til å læra og til å styra seg sjølv. Dette kan vera stimulerande og utviklande, men kan samtidig føra til t.d. at folk blir tidleg utbrende, det skaper større grad av stress, utryggleik og fare for utestenging frå arbeidslivet.

Hovudproblemet for stadig fleire menneske er mangel på tid, mangel på tid til å ivareta nødvendige oppgåver i dagleglivet, i heim og samfunnsliv. Dette stiller den tradisjonelle samankoplinga mellom arbeid, tid og stad overfor store utfordringar. Faren er at den uregulerte arbeidsmarknaden får leggja premissane for arbeidsorganiseringa i framtida, og dermed trua etablerte rettar og vern. Her er det forkjemparar for ein fri marknad som ynskjer ei utvikling der lover og avtalar får mindre å seia – det gjer ikkje Senterpartiet. Enklare versjonar av gjeldande lover og avtalar kan til ein viss grad møta utfordringane, men det er no eit heilt klart behov for å starta arbeidet med ei meir samla og heilskapleg lovregulering av framtidas arbeidsliv.

Lat meg til slutt understreka overfor statsråden den merkna den som Senterpartiet har i innstillinga. Vi meiner det er naturleg å vurdere ei samling av lovgjevinga som gjeld arbeidslivet, i ei ny lov. Der kan heile eller delar av gjeldande lovverk i arbeidsmiljølova, ferielova, sysselsetjingslova og lov om lønspålyst ved permitteringar takast inn.

Karin Andersen (SV): SV, som er en nødvendig del av flertallet bak innstillinga, støtter i hovedsak det som

har vært sagt av representantene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i saken.

Mine kommentarer skal først og fremst knytte seg til noe av den begrunnelsen som Høyre har for sitt forslag, og som de gjentar her i debatten i dag. Man peker på problemene i helsesektoren og at det der er nødvendig å bruke mer overtid for at vi skal unngå at pasienter står i behandlingskø. Jeg må si at jeg reagerer ganske kraftig på det. Vi vet at mange av de pasientene som står i helsekø, står der fordi de har slitt seg ut i helsevesenet, fordi de fra før av har hatt for tøff arbeidsdag og for stor slitasje. Kampen i helsevesenet står ikke om at man skal presse dem som allerede har strukket strikken langt, til å strekke den enda lenger. Kampen i helsevesenet må stå om at vi skal greie å få til et helsevesen som både kan gi pasientene behandling, og som kan være en levelig arbeidsplass der det til og med skal kunne gå an å stå fram til pensjonsalderen. Det får vi ikke til hvis hovedfokuseringen skal være på at vi må tillate mer bruk av overtid.

Rammen for hvordan man kan organisere overtida i dag, er god. Den er romslig, og det lar seg gjøre å få til avtaler der man kan bruke utstrakt grad av overtid. I denne saken ser det ut til at høyresiden i norsk politikk, som ellers i debatter fokuserer veldig på familieverdier og på at man skal bruke mer tid hjemme sammen med sine egne barn, glemmer det fullstendig. Her er det om å gjøre å få dem som jobber i omsorgsyrkene spesielt, til å jobbe enda mer. Det synes jeg er en politikk som overhodet ikke henger sammen, og jeg tror at man høster mye mer uføretrygging, mye mer sykdom, stress og press ved en slik fokusering i debatten.

SV mener man bør fokusere på at man skal greie å få til et arbeidsliv der det er lik rett til deltakelse og jobbtrygghet, et menneskelig arbeidsliv der det går an å stå fram til pensjonsalderen, og med rom for nødvendig fleksibilitet og tilpasninger for ulike typer og ulike situasjoner. Et moderne arbeidsliv vil være litt annerledes enn slik arbeidslivet var før, men det gjelder først og fremst ikke de yrkene som representanten Erna Solberg nevnte i sitt innlegg, yrker innenfor den tradisjonelle industrien eller innenfor helsevesenet. For det er slike jobber hvor folk er nødt til å være til stede, noen steder må de være på plass døgnet rundt. De kan verken ta med seg jobben hjem eller flekse på noen som helst slags måte, fordi oppgavene ligger der.

SV ser også at det kan være behov for en gjennomgang og en revisjon av arbeidsmiljøloven. Vi har i merk-nads form lagt inn de føringer som vi mener i hvert fall bør være en del av denne gjennomgangen. Men vi frykter at en gjennomgang nå i et litt tøft klima, der man også utsettes for stort internasjonalt og globalt press med hensyn til å svekke arbeidstakers rettigheter og å svekke lovreguleringer som skal beskytte og ta vare på verdier som vi synes er vesentlige, kan føre til at vi får et lovverk som i mindre grad tar vare på de verdiene som SV er opptatt av, nemlig at man skal ha et menneskelig arbeidsliv. Vi ser fram til en slik gjennomgang. Vi ønsker å si at loven bør forsterkes heller enn å svekkes, og vi vil også be om at man, når man går gjennom lovverket, ser på om det er

mulig å gjøre det noe mer tilgjengelig enn det det er i dag. For det kan, slik som representanten fra Senterpartiet sa, være at det er mange lover på området, så det blir uoversiktlig sånn sett, men det kan også være noe med måten man skriver lover på, som gjør at de blir veldig utilgjengelige for dem som skal bruke dem. Det er viktig for rettssikkerheten at lovverket er slik at man ikke må ha mastergrad i jus for å kunne benytte seg av sine rettigheter og fortolke loven riktig.

Statsråd Jørgen Kosmo: Man kan nok føre ganske lange diskusjoner om hva som er den største utfordringen i næringslivet i forhold til arbeidskraft – om det er dette at man ikke har fleksible nok ordninger som gjør at man kan utnytte arbeidskraften mer effektivt, eller om det er den store utstøtingen, den store økningen i langtidssykefraværet, de stadig flere uførepensjonerte, som gjør at man ikke greier å tilpasse seg, ikke bare når det gjelder arbeid, men hele livsmønsteret, til den endrede situasjonen i arbeidslivet. Jeg tror disse utfordringene henger litt sammen. Jeg tror faktisk også at det er mulig å utvikle en arbeidslivslov der man klarer å se på arbeidslivet i et langt livsløp, se på at man i visse perioder av sitt arbeidsliv har mulighet til å utøve større grad av fleksibilitet enn man har i andre faser av arbeidslivsløpet. Dette må også vurderes i forhold til det som er en samlet norsk politikk når det gjelder å kunne ta omsorgsansvar for små barn. Derfor er problemstillingen knyttet til spørsmålet om arbeidstidsbestemmelsene ganske omfattende, og vi kan ikke gå inn og se på den med bare ett blikk. Vi er for helsehetens skyld og for at vi i framtiden skal være i stand til å møte de samlede utfordringene på arbeidsmarkedet, nødt til å se på dette med et overordnet blikk. Derfor anbefaler jeg så sterkt jeg kan, at dette spørsmålet selvsagt løftes inn som en prioritert oppgave i det utvalget som skal se på arbeidslivsspørsmålene.

Vi skal prøve å gjøre utredningsarbeidet så fort som mulig. Hvis en regner med at et slikt utvalg – fordi det er så mange store spørsmål som det må tas stilling til – får to år på seg, vil vi være i stand til å legge fram en proposisjon i 2004. Får de halvannet år på seg – det avgrenser selvsagt muligheten til å gjøre jobben grundig nok – vil det være mulig å framlegge den i 2003. Jeg mener at det i arbeidsmiljøloven i dag ligger muligheter for fleksibilitet. Gjennom samarbeidsavtaler med de ansattes fagorganisasjoner må man kunne få til den grad av fleksibilitet som måtte være nødvendig for å møte de mer presserende behov for fleksibilitet, enten det er snakk om omsorgsyrkene, helsevesenet eller de øvrige deler av arbeidslivet.

Jeg er i og for seg enig i at det er et behov for denne revisjonen. Jeg er også enig med representanten Karin Andersen, som sier at det er litt om å gjøre at vi nå får en annen kultur i forhold til lovgivningen når det gjelder arbeidslivsspørsmål, slik at lovgivningen blir forståelig. Det dreier seg ikke bare om arbeidstakerne. Det dreier seg faktisk også om arbeidsgiverne. Det er egentlig ganske håpløst at man for å kunne håndtere et av de viktigste verktøyene i arbeidslivet faktisk må engasjere konsulen-

ter for å forstå hvordan man skal opptre. Men det har noe med lovgiverens og lovgivningens system å gjøre. Det må det være mulig å få til bedre, ikke bare når det gjelder språk, men også når det gjelder utforming. Dette vil også være en prioritert oppgave i det mandatet som dette utvalget skal ha, nemlig å lage loven på en slik måte at den i størst mulig grad er tilgjengelig for brukerne, slik at den kan bli et verktøy som vi kan møte de stadige endringene som vi ser i arbeidsmarkedet, og med måten å organisere framtiden på. Der er jeg faktisk enig med dem som sier at endringene skjer så raskt at man også må ha en lovgivning som er moderne og i stand til kontinuerlig å ta opp i seg disse endringene. Men det gjelder ikke bare arbeidstidsspørsmålene. Det gjelder også en rekke andre spørsmål i forhold til arbeidsmiljøloven, ferieloven, lov om lønnsplikt og en rekke andre lover som berører viktige spørsmål i forholdet mellom lovgiver, arbeidstaker og arbeidsgiver.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Det er behov for revisjon, seier statsråden. Han seier også at det er nødvendig å sjå på reglane for overtidarbeid, og at det er nødvendig med større fleksibilitet. Det verkar altså som om vi er einige. Det er jo eigenleg små endringar det gjeld, for å få til ein større fleksibilitet.

Vi er einige om det meste. Men det vart sagt at det vil ta fem år å leggja fram ein proposisjon. No høyrer eg at statsråden seier 2003. Det er to–tre år. Må det verkeleg ta så lang tid å gjera desse små endringane? Når vi innser at endringane der ute skjer raskt, kan eg ikkje begripa kvifor vi ikkje kan snu oss om og laga endringar også litt raskare her inne. Det trur eg hadde vore nyttig for arbeidsmarknaden, som trass alt er avhengig av den lovgevinga som skjer innanfor dette huset.

Statsråd Jørgen Kosmo: Vi er enige om at det er nødvendig å se på lovbestemmelsene for å få en større grad av fleksibilitet, samtidig som det er viktig å analysere hvilke følger fleksibiliteten får for det enkelte mennesket, for den enkelte arbeidstaker, for familien og for arbeidslivet. Derfor ønsker vi å se dette i en sammenheng. Jeg mener faktisk at vi best ivaretar samfunnets totalinteresser hvis vi ser dette i en sammenheng, uten å kjøpe dette som et eget prosjekt samtidig som vi ser på arbeidsmiljøloven som sådan.

Jeg synes faktisk 300 timer overtid i året, som i og for seg er det maksimale, er ganske mye, sett i forhold til det som er den totale arbeidsbelastningen. Men så er det jo et spørsmål om hvordan disse 300 timene skal kunne hentes ut. Det tror jeg vi alle sammen er enige om. Det virker som om mange arbeidstakere, arbeidsgivere og Stortinget er enige om at det er behov for å se på dette. Men vi er særdeles opptatt av at dette ses på i en større sammenheng. Jeg vil advare mot at det løsrives fra de store samfunnsspørsmålene som en regulering av arbeidslivet gjennom arbeidsmiljølov, eller en ny arbeidslivslov, faktisk representerer. Vi må ikke gjøre det slik at vi plutse-

lig, for å få til noe raskt, gjør noe som faktisk ødelegger for det langsiktige arbeid.

Jeg understreker nok en gang at man gjerne kan diskutere hva som er den største utfordringen: om det er fleksibilitet i forhold til arbeidsmarkedet, eller om det er det høye sykefraværet og uførepensjoneringen. Det er ikke tvil om at det er en sammenheng mellom arbeidsliv, familieliv, sosialt liv, arbeidstid og spørsmålet om utstøting fra arbeidslivet.

Erna Solberg (H): Å forstå et lovverk dreier seg ikke bare om hvordan lovverket er skrevet, men også om å forstå begrunnelsen for de reguleringene som ligger i lovverket, og man må ha respekt for disse. Hvis man møter en permittert verftsarbeider som plutselig får et reparasjonsoppdrag på verftet, som kommer tilbake på jobb og etter én uke får beskjed om at han ikke får jobbe mer fordi han nå stanger i taket på overtidreguleringen på ukebasis – etter å ha gått permittert i over én måned tidligere – er det klart at det ikke er lett å se forståelsen av lovverket hos den personen, som kanskje syntes det hadde vært greit å få de overtidspengene i lommeboken og føle at han hadde det litt fritt. Det viser at det systemet vi har, er lite fleksibelt.

En av grunnene til at vi vil se på dette raskt, er nettopp at vi er inne i en prosess, som ikke minst statsråd Kosmo snakker om, hvor det er behov for raske fornyelser i vårt samfunn og å bruke ressursene bedre. Vi har da identifisert mangel på fleksibilitet i disse reglene som ett av problemene, både i offentlig sektor og i næringslivet. Jeg er enig i at tilbudet på arbeidskraft kanskje ikke er av de største problemene i arbeidslivet – det er mange andre som vi har diskutert tidligere – men det er altså et av de problemene som gjør at det er vanskelig å bruke ressursene rundt omkring, både i offentlig og privat sektor, godt nok.

Arbeiderpartiet har sagt at de ønsker å gjennomføre denne lovrevisjonen, og de snakker pent om ønsket om mobilitet og fleksibilitet, og om hva de skal få inn her. Men så ser vi altså hva LO-kongressen faktisk sa om dette: Der var det liten interesse for å få en full gjennomgang av saken. Og alle de kravene som ble stilt, innebar i stor grad mindre fleksibilitet i lovverket og mindre mulighet til å få frem bedre ressursbruk og bedre løsninger. Mitt spørsmål til statsråd Kosmo i dag er: Hvem – eller hva – er det som kommer til å bestemme? Er det det flertallet som uttrykte seg (presidenten klubber) på LO-kongressen, eller er det de ambisjonene som statsråden har for dette revisjonsarbeidet? (Presidenten klubber igjen.) Hvem kommer til å bestemme over Arbeiderpartiets politikk når det gjelder å få til et mer fleksibelt arbeidsmarked?

Presidenten: Presidenten vil minne om at taletida i replikkordveksling er 2 minutt.

Statsråd Jørgen Kosmo: Det er Stortinget som bestemmer hva som skal være samfunnets politikk på dette området – ikke partene i arbeidslivet, ikke departemen-

tet. De signalene som kommer fra Stortinget, vil vi selvsagt ta med oss når vi utformer mandatet for utvalget som skal jobbe med disse problemstillingene.

Og så er det jo viktig at man har et utvalg som drar med seg partene. Det ville etter min mening være helt uforsvarlig hvis man ikke hadde et bredt sammensatt utvalg som hadde partsrepresentasjon slik at både arbeidstaker- og arbeidsgiversiden hadde muligheter for å påvirke det forberedende lovutvalget.

Hva som skal være Arbeiderpartiets politikk på dette området, bestemmes av Arbeiderpartiets landsmøter og medlemmene i Arbeiderpartiet. I den grad man gjennom et faglig politisk samarbeid sørger for å engasjere partene i arbeidslivet i disse spørsmålene, anser jeg det for å være en fordel. Jeg tror det ville vært ganske vanskelig å styre i dette landet hvis alle beslutninger skulle vært tatt i dette huset uten at man hadde sørget for å hente ut den kompetansen som ligger i befolkningen, bl.a. gjennom organisasjonene, og å ha et fruktbart samarbeid.

Så er jeg litt opptatt av at dette gjøres med et overordnet blikk. Selvsagt er det slik at det ikke bare er lovens formuleringer som har betydning, det er også av betydning om loven respekteres. Men jeg må si at hvis man utnytter det potensialet som ligger i dagens lov, i samarbeid med partene i arbeidslivet, har man allerede i dag mulighet til å nå ganske mye lenger enn det en del små bedrifter faktisk allerede har gjort. Men da må man stimulere til samarbeid og ikke bare til arbeidsgiverens styringsrett.

Torbjørn Andersen (Frp): Jeg ser for så vidt frem til den større helhetlige gjennomgangen som det er lagt opp til. Men i likhet med representanten Apelthun Sæle synes jeg kanskje det tar noe lang tid, for det er ingen tvil om at en del av bestemmelsene i arbeidsmiljøloven er foreldet på flere områder. Norsk næringsliv består i dag i hovedsak av små virksomheter, og det er dessverre slik at de – både arbeidstaker og arbeidsgiver – har begrenset kjennskap til og kunnskap om en del bestemmelser i dagens arbeidsmiljølov.

Vi fikk presentert en rapport for en liten tid tilbake som viste at arbeidsmiljøloven ikke er så veldig flittig i bruk – og åpnet – rundt i de forskjellige virksomhetene. Det var dessverre slik at mange av bestemmelsene i stor grad ble oversett. Det gjaldt også bestemmelsene som regulerer overtidsarbeidet. Det er nok slik at det flere steder jobbes atskillig mer overtid enn det loven tillater, og bare det tilsier at loven faktisk blir brutt når det gjelder bestemmelsene om overtidsarbeid. Vi skal selvsagt respektere lovene i dette landet. Men når en lov er gammel, dag, tilstivnet og utgått på dato, er det altså på tide med en revisjon.

Når det gjelder den større gjennomgangen som er varslet, og som det henvises til, håper jeg at det her også legges inn at det skal foretas forenklinger i arbeidsmiljøloven, for tilbake til det jeg sa i sted: Mange arbeidsgivere, også mange arbeidstakere, har problemer med å skjønne innholdet i og forholde seg til en del av de kompliserte formuleringene som en finner i den svært omfat-

tende arbeidsmiljøloven med noe sånt som 300 tilhørende forskrifter. Så jeg vil spørre statsråden: Innebærer en slik gjennomgang også en forenkling?

Statsråd Jørgen Kosmo: Jeg mener faktisk at all lovgivning i dette landet, enten den gjelder arbeidslivsspørsmål eller andre spørsmål, må ha i seg det grunnleggende prinsippet at man skal få til en forenkling – redusere behovet for forskrifter og redusere behovet for veiledning i tilknytning til forskriftene. Det er etter mitt syn i et moderne demokrati med så høy kompetanse i befolkningen helt unødvendig å ha en lovgivning som skal være nødt til å bli fulgt opp med et til de grader ekstremt høyt antall forskrifter. Og for at folk skal kunne forstå forskriftene, må man lage veiledningshefter til dem. Det blir til slutt ganske ugjennomtrengelig. Men det er ikke noe som bare gjelder arbeidsmiljøloven, det gjelder dessverre også en rekke andre lover.

Så kunne man si at hvis folk hadde den hele og fulle oversikt over alt som var, var alt greit. Jeg hadde nær sagt at hvis alle var snille og gode mot hverandre, ble det heller ikke noen kriminalitet. Det kan vi i og for seg ha som et grunnlagt ønske. Men så vet vi at på bestemte områder, bl.a. for å ivareta både arbeidsgiverens og arbeidstakerens rettigheter i et partsforhold, er vi nødt til å ha reguleringer gjennom lov og gjennom tariffavtale.

Det er helt åpenbart at for oss er det en ambisjon å gå inn og gjøre dette så enkelt og så lett forståelig som mulig. Men for å få det til kreves det også et engasjement. Det må være et engasjement ute blant organisasjonene, både på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, for å få forståelse for problemstillingene. Det er den eneste måten jeg tror vi har en mulighet til å lage lover som treffer befolkningen, på. Uten engasjement vil det bli slik at lovene liksom bare blir trødd nedover hodet på dem det gjelder, og det vil jeg sterkt fraråde. Derfor er et partssammensatt utvalg veien å gå for å nå fram til et godt resultat.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Eg deler statsrådens uro når han stiller spørsmål ved kva som i dag er den største utfordringa i arbeidslivet – fleksibiliteten for arbeidsgivarane til å nytta arbeidskrafta ut frå sitt behov eller utstøyinga, mangelen på fleksibilitet og mangelen på inkluderande haldning for den som ynskjer å delta med arbeidskrafta si. Det er ulik oppfatning i denne forsamlinga om akkurat det. Det synest eg vi har fått tydeleggjort i dag. Her er ulik holdning i forhold til det som er Høgre sitt utgangspunkt for å fremja dette forslaget: eit større innslag av det såkalla «just in time»-prinsippet. Spørsmålet mitt til statsråden er: Får han mange tilbakemeldingar i forhold til at lovverket i dag ikkje blir opplevd fleksibelt nok?

Så vil eg hevda at statsråden har eit godt utgangspunkt, slik han no framstiller arbeidet sitt. Han vil foreta ein grundig gjennomgang. Han er noko uklar, synest eg, når det gjeld framdrift. Han gjer greie for eit utval. I det brevet til komiteen som eg har nemnt tidlegare, seier han at han vil tru det skulle vera mogleg å fremja eit lovfor-

(Meltveit Kleppa)

slag for Stortinget i løpet av 2004. Når det her er avklart at alle eigenleg er samde om at det trengst ein revisjon, vil eg be han stadfesta meir tydeleg den framdrifta han har.

Statsråd Jørgen Kosmo: Jeg mener at hvis vi skal få en god fremtidig arbeidslivslov – dette er et omfattende arbeid – som er enkel, bør utvalget, som også inkluderer representanter for dem som skal praktisere loven etter hvert, ha to år på seg. Da kan vi legge fram en proposisjon i løpet av 2004. Hvis man ønsker å gjøre dette raske, kan man kanskje greie det på halvannet år, men da taper man noe på veien. Det vil jeg ikke anbefale.

Jeg tar sikte på å nedsette dette utvalget i løpet av sommeren. Jeg tar sikte på å gi utvalget to års frist. Og jeg tar sikte på at mandatet skal inneholde det som er beskrevet i brev til komiteen, pluss det som er sagt her i dag. På bakgrunn av denne utredningen skal vi være i stand til å fremme en god og fremtidsrettet lov, som ikke bare i forhold til arbeidslivsspørsmålene og arbeidstidsspørsmålene har fleksibilitet og det i seg at en kan ta nye utfordringer, men også i og for seg på alle andre områder – kjemikalieproblematikk, i forhold til farlige produkter, arbeidstid har vært nevnt. Det er en rekke spørsmål som er helt vesentlige. Kanskje det mest vesentlige er: Hvordan skal fremtidens ungdom klare å forholde seg til et aktivt arbeidsliv der de har høy arbeidskapasitet i visse perioder, samtidig som de har store omsorgsoppgaver? Det er kjempestore utfordringer å legge til rette for at ungdom i fremtiden kan foreta de rette valgene. Det regner jeg med at vi skal klare i forbindelse med dette lov-arbeidet.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til replikk.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Fridtjof Frank Gundersen (uavh): Statsråden er åpenbart optimist, men jeg har hørt svært mange statsråder gjennom de årene jeg har vært på Stortinget, som har vært altfor optimistiske når det gjelder omfattende oppgaver.

Jeg vil si til den avsluttende bemerkning fra statsrådens side – at det skulle være et problem for Stortinget, for lovgiveren, at unge har stor arbeidskraft og kanskje ønsker å arbeide mer enn tillatt overtid, samtidig som de har store omsorgsoppgaver – at det er da ikke politikernes oppgave å avveie et slikt spørsmål! Det må vi overlate til den enkelte person. Vil man regulere den slags spørsmål, får man en innviklet lovgivning og detaljert lovgivning, som statsråden nettopp vil bort fra. Jo mindre frihet menneskene får, og jo mer regulert et samfunn er, jo mer blir det av forskrifter og veiledning. Så det er hele den innstillingen som preget statsrådens siste problemstilling, som jeg synes det er på tide å gjøre et opprør mot.

Jeg kan ikke forstå annet enn at det er en relativt begrenset problemstilling man her tar opp – overtid – og

jeg synes Regjeringen undervurderer seg selv ganske sterkt hvis den ikke også samtidig som den vurderer denne overtidsproblematikken, kan trekke inn tilgrensende spørsmål.

Her i dette forslaget står det bare «Stortinget ber Regjeringen gjennomgå reglene». De kan godt ta et sideblikk til andre problemstillinger når de gjennomgår dette. De behøver ikke ta opp all verdens spørsmål gjennom NOU, høring og proposisjon osv. Jeg synes det vesentlige her er at det er en frivillig ordning, og en må jo ha såpass tillit til det enkelte mennesket i dag i et så variert arbeidsmarked som vi har fått – forskjellig utdanning, forskjellig alder – at det enkelte menneske i større utstrekning selv kan vurdere hvilken arbeidsbelastning vedkommende ønsker å ha, hvordan man ønsker å prioritere sitt liv, i hvilken utstrekning man har behov for inntekt osv.

Jeg vil håpe at sosialdemokratiet etter hvert kan bli litt mer moderne og drive litt tillitspolitikk, ha tillit til det enkelte opplyste menneskes evne til å orientere seg i samfunnet.

Erna Solberg (H): Det er vel slik at det høres ut som om fleksibilitet for mange er bare et spørsmål om fleksibilitet for arbeidsgiverne. I like stor grad er det etter hvert et krav om fleksibilitet fra arbeidstakere, kanskje med ulike ønsker og i ulike faser av sitt liv. For eksempel kan det når man er ung og ikke har omsorgsforpliktelser, kanskje være gøy å jobbe intensivt og få lengre friperioder, og få muligheten til å reise og gjøre andre ting. Det er mange jeg kjenner som har vært i den situasjonen at det har de ønsket. For å få til det har de da istedenfor å være fast ansatt valgt å jobbe fleksibelt i arbeidsmarkedet, få kontrakter på oppdrag osv., fordi det i arbeidsmarkedet ellers har vært for vanskelig å få til slike løsninger.

Men det var ikke det som provoserte meg til å ta et nytt innlegg. Det var innlegget fra Karin Andersen, som åpenbart hadde misforstått deler av mitt innlegg. Min begrunnelse når jeg har tatt opp spørsmålet knyttet til helsesektoren, går på et av de tre temaene som adresseres i dokumentforslaget, nemlig reguleringen av og bruken av bestemmelsene om at det ikke er tillatt å planlegge med overtid. Det medfører i dag at det er problemer med på kort sikt å lage turnusordninger som da kanskje går ut over normalarbeidsdagen, noe det altså er enighet mellom partene på lokalt plan om at man skal gjøre for effektivt å kunne bruke operasjonssalene, f.eks. på Haukeland sykehus, som jeg nevnte.

Et av problemene med at en ikke kan gjøre det, er faktisk at man benytter seg av de andre delene av lovverket i helsevesenet hvoretter man kan pålegge overtid, og gjør det på kort varsel. Har man planlagt overtid over en viss periode, vet man f.eks. i forhold til familien hvordan arbeidstiden blir, og det blir lettere å planlegge i forhold til omsorgsforpliktelsene.

Vi mener ikke at man gjennomsnittlig skal ende opp med å jobbe mye mer overtid enn det som er forholdet ellers, men vi mener at akkurat den regelen hindrer en del løsninger når det gjelder fleksibilitet innenfor helsevese-

net, spesielt når den åpenbart brukes som et lønnspolitisk virkemiddel fra enkelte fagforeninger, og da burde vi ha gjort noe med definisjonene av den delen av regelverket. For jeg tror det er mye verre for en sykepleier med omsorgsforpliktelser å få beskjed om at i morgen er du nødt til å jobbe pålagt overtid for å få til en løsning, noe som det er hjemmel for innenfor livsviktige områder, enn å ha forholdt seg over lang tid til en planlagt overtid som gjør at man faktisk kan ha organisert hverdagen rundt seg.

Som småbarnsmor har jeg lyst til å si at det er ikke så vanskelig å jobbe mye. Det som er vanskelig, er når hverdagen plutselig blir endret og en må tilpasse alt rundt seg til det faktumet. Det er faktisk mange som har den belastningen i helsevesenet i dag, kanskje nettopp fordi det er for lite fleksibilitet på andre områder. Det er de overraskende overtidsproblemene som ofte blir det vanskelige å håndtere hvis en har omsorgsforpliktelser. I det hele tatt må vi tenke individuelt og at folk er forskjellige, og at ikke rammeverket skal passe til en steinaldertid hvor alle jobbet i industrialisert virksomhet.

Karin Andersen (SV): Erna Solberg har nok rett i at det kan være vanskelig å takle å bli pålagt overtid på kort varsel, at det kan by på mange praktiske problemer. Men problemet med å si at man skal ha et helsevesen der man systematisk skal planlegge for overtid, er at man da planlegger at folk skal jobbe mer enn det som er normalarbeidsdagen. Problemet er at det er for lite folk, og at man da har for dårlig kapasitet. Det er også et av problemene med helsevesenet, at man da må forlange at folk skal jobbe i alskens mulige små stillingsbrøker, og så må man tråkle dette sammen til en helhet som blir vanskelig å få sammen. Turnusene svært mange steder er nesten sprengt, og det er hovedproblemet. Og hvis man hadde fått gjort noe med helsevesenet på en sånn måte at folk som jobbet der, ikke fikk så mye sykdom og belastningsskader, og så mye fravær på grunn av det, hadde man jo hatt en helt annen ressurs å planlegge med.

Så er det slik at en del av denne virksomheten er av akutt karakter. Slik vil det jo alltid være i helsevesenet, og det kan man ikke planlegge. Det må man ta på sparket, og det blir gjort. Det at man framstiller det som at det er umulig, og at det ikke blir gjort, syns jeg er en meget sterk overdrivelse.

Så er det slik at avtaleverket i arbeidslivet er framforhandlet av partene, og at det sjølsagt er virkemidler som man ønsker å bruke for å bedre sin arbeidssituasjon og sikre sine arbeidsvilkår. At det blir sett på som ensidig negativt og et slags kampmiddel i en akutt situasjon, syns jeg er å tillegge dem som jobber i helsevesenet og som håndhever dette regelverket, ganske frynsete motiver. Og jeg syns ikke at det er noen grunn for Stortinget til å tillegge folk i helsevesenet frynsete motiver, når de av og til må sette bom for at de jobber og strever for å utføre de oppgavene vi har pålagt dem med altfor trange rammer.

Leif Lund (A): Vi forsøkte jo innledningsvis å holde denne debatten på et mer generelt nivå i forhold til å trekke arbeidstidsbestemmelsene ut av en helhetsvurdering.

Men jeg synes at representanten Erna Solberg nå begynner å bruke en del av taletiden sin til å komme inn på helt andre ting. Hun snakker om fleksibilitet og turnusordninger, og bruker et eksempel fra mitt fylke, Haukeland Sykehus. Jeg har ikke hørt om den avtalen og kjenner den ikke, men det er jo klart at det er viktig når det skal inngås avtaler, at de inngås mellom alle parter på et sykehus, og at vi får en effektivitet, og at det ikke bare gjelder én part.

Hvis vi ser på dette Dokument nr. 8-forslaget og på innstillingen, har vi det tredje strekpunktet, hvor forslagsstillerne fra Høyre mener at det skal inngås frivillige avtaler «mellom den enkelte arbeidstaker og arbeidsgiver». Her er vi jo på ville veier! Det er jo nesten slik at hvis jeg jobber på en bedrift og har lyst til å jobbe overtid, inngår jeg en avtale og får lov til det, mens naboen min, som ikke har lyst, ikke skal gjøre det. Det blir helt håpløst.

Når Erna Solberg bruker eksempelet med at endret arbeidstid skaper problemer, vil jo dette forslaget skape kjempeproblemer for folk som er ute i arbeidslivet, vil jeg tro. Og hvis det er slik at dagens ordning og endrede arbeidstidsbestemmelser skaper problemer for folk, viser jo det at det er en fleksibilitet i dag – hvis Erna Solbergs påstander er riktige, noe jeg sterkt betviler.

Dette forslaget fra Høyre er det samme forslaget som Høyre alltid kommer med, nemlig å tyne arbeidsfolk mest mulig. Erna Solberg kunne jo snakket litt om Høyres programforslag når det gjelder sykelønnsordningen for folk. Hvis du blir syk et helt år, skal Høyre ta fra deg 30 000 kr. Kanskje hun kunne snakket om det i stedet for å snakke om å utvide overtidsbestemmelsene slik at man skal tyne arbeidsfolk enda mer.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 2.

(Votering, sjå side 3261)

S a k n r . 3

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Kristin Halvorsen som sikrer varig rimelige husleier i sosiale utleieboliger (Innst. S. nr. 237 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:82 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske frå kommunalkomiteen vil presidenten gjere framlegg om at debatten blir avgrensa til 45 minutt, og at taletida blir fordelt slik på gruppene:

Arbeidarpartiet 10 minutt og dei andre partia 5 minutt kvar.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

Vidare blir det gjort framlegg om at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Sverre J. Hoddevik (H) (ordfører for saken): I Dokument nr. 8:82 ber Sosialistisk Venstreparti om at det blir fremmet forslag til regelverk som sikrer lave og regulerte husleier i sosiale utleieboliger. Dette er en innfallsvinkel som partiet SV har hatt tidligere, i andre dokument, der man i alle fall i en viss utstrekning søker å knytte sine sosiale boligpolitiske grep til bygningsmassen. Dette står for så vidt i motstrid til flertallet, som har satt individrettede behovsprøvede ordninger gjennom statlig og kommunal bostøtte i fokus.

Det blir hevdet at slik situasjonen er, er det en strukturell mangel ved norsk boligmasse og boligpolitikk, og det blir vist til at 4 pst. av totalvolumet er offentlige utleieboliger. Flertallsinnstillinga er i harmoni med et forholdsvis omfattende svarbrev fra departementet, som kommenterer de ulike sidene ved forslaget. Det går fram av brevet at ei heller Regjeringa anser forslagene å være et hensiktsmessig middel til å realisere de gode intensjoner som antas å ligge til grunn for dokumentet. Flertallet er enig i dette. Flertallet er også enig med Regjeringa i at en lav offentlig andel av norske utleieboliger ikke bør framstilles som en strukturell mangel i det norske boligmarkedet.

Det blir hevdet fra departementets side at forslaget ikke bidrar til å fremme effektiv bruk av kommunale boligressurser, at forslaget ikke bidrar til å stimulere kommunene til økt boligsosial innsats, og at forslaget bryter med viktige styringsprinsipp i forholdet mellom stat og kommune. Dette har ikke flertallet bestridt, og det kan da bli stående som en flertallsbetragtning.

Departementet viser også, under innfallsvinkelen «Effektiv bruk av kommunale boligressurser», til en utvalgsundersøkelse der omsorgsboliger og kommunale boliger er vurdert. Undersøkelsen viste at 73 pst. av kommunene fastsetter husleie ut fra prinsippet om kostnadsdekkende husleie.

Dette med kostnadsdekkende husleie har blitt stilt i fokus, og flertallet er opptatt av at de statlige subsidiene på boligsiden skal komme brukerne til gode. Nå er det slik at i en etterfølgende merknad sier Høyre og Framskrittspartiet at man

«forutsetter at når det gis statlige subsidier til private utleierye må dette føre til husleier som ligger betydelig under gjengs leie, forutsatt at disse dekker løpende kostnader og vedlikehold».

Den siste presiseringa kom nok ved slutten av komiteens behandling. Det er slik at partienes øvrige merknader drøfter problemet med «betydelig under gjengs leie» holdt opp mot dekning av løpende kostnader og utgifter. Men det er jo da slik at presiseringa kom. Hvis jeg får lov til å spøke litt med volumet i innstillinga og vise til en historie fra Nord-Norge, så er det slik at det var en fallekniv som forsvant under et besøk. Det ble forfattet et brev som problematiserte dette. Så kom fallekniven til rette på naturlig vis, men brevet ble allikevel sendt. Jeg synes kanskje litt av innstillinga bærer preg av det, og at de ulike partiers omtale av denne manglende presiseringa i Høyres merknad naturligvis kunne vært frafalt når «fallekniven» kom til rette.

Ø y v i n d K o r s b e r g hadde her overtatt presidentplassen.

Aud Gaundal (A): Jeg tror ikke noen i denne salen er uenig i at det ideelle hadde vært at alle hadde husvære hvor kostnadene stod i forhold til inntekt. Slik er det imidlertid ikke. Arbeiderpartiet er opptatt av at det skal videreføres en politikk som gjør at folk kan eie sin bolig. Det er ikke et minus at 76 pst. av det norske folk bor i egen bolig. Det er bra.

Vi må heller ikke framstille det slik at det å eie boligen er ensbetydende med at folk ikke sliter med å betale regninger, inklusiv huskostnadene. Det er ikke bare leietakerne som har det tøft på boligmarkedet i dag. For å rette på dette må det bygges flere boliger, også flere utleieboliger, og da særlig i pressområdene.

Vi må imidlertid være mest opptatt av de som av økonomiske grunner ikke har mulighet til å skaffe seg egen bolig. Men vi må ikke komme i den situasjonen at vi på Stortinget skal fastsette hva kommunene skal ta i husleie. Kommunene må stå fritt til å fastsette leien for egne utleieboliger innenfor de rammer husleielovgivningen gir.

I innstillinga skriver SV at Regjeringa legger seg kloss opp til Høyres boligpolitikk slik den praktiseres i Oslo. Dette er feil. Et offentlig utvalg anbefalte gjennom en NOU å legge til grunn prinsippet om kostnadsdekkende husleie. For de husstander som ikke betaler en slik husleie, kan statlig bostøtte, eventuelt supplert med kommunal bostøtte og i siste instans tilskudd fra sosialkontoret, være nødvendig for å sikre at den enkelte husstand har et tilstrekkelig beløp til dekning av livsopphold. Markedsleie eller gjengs leie betyr at kommunen i tillegg til å dekke egne kostnader også tar ut den merfortjeneste som følger av knapphet på utleieboliger. Dette er ikke i tråd med hva Regjeringa mener, men det lokale selvstyre gjør at de kan bestemme selv hvilken politikk de skal styre etter i kommunene.

Det er også viktig at kommunene har en effektiv bruk av sine kommunale boligressurser, og jeg vil mene at de fleste kommunene vil si at det har de. Likevel kan en ikke si at situasjonen i Oslo er bra når det er slik at det i ca. 3 000 boliger bor folk som har uoppsigelige kontrakter, og mange av disse ikke lenger har behov for økonomiske bistand. En eventuell innføring av et regelverk som sikrer varig lav husleie, vil også komme slike husstander til gode, og det kan ikke være meningen med forslaget som Karin Andersen og Kristin Halvorsen har fremmet.

I Trønder-Avisa var det for en tid siden en kommunal leietaker i Verdal kommune som stod fram og hadde synspunkter på prisnivået i de kommunale boligene. Det angikk ikke denne personen direkte, sa han, fordi han hadde 14 000 kr utbetalt i uføretrygd, men de andre leietakerne hadde problemer med husleien.

Det kan godt være riktig at kommunen har den politikken at det bor folk der som får utbetalt 14 000 kr, men da må også kommunen stå fritt i å si hva husleien skal være. Det kan i hvert fall ikke være slik at vi lager et regel-

verk som gjør at de med så høy inntekt får redusert husleie.

Kommunene mener selv sannsynligvis at de har en riktig politikk. I dagens aviser ser vi imidlertid at Oslo er var for kritikk, og sannsynligvis er andre kommuner også det.

I det omfattende brevet fra statsråden som er lagt ved innstillingen, er det sagt at vi fortsatt må forbedre de boligpolitiske virkemidlene, slik at også økonomisk vanskeligstilte kan bo i gode boliger, enten det er eie- eller leieboliger. Ut fra Arbeiderpartiets synspunkt er vi enig i dette, men når det boligpolitiske utvalget er ferdig med sitt arbeid, kan vi godt ta en runde på problemstillingene og få en gjennomgang av det. Som sagt, vi viser både til brevet og våre merknader i innstillinga og er enig i at forslaget avvises.

Ivar Østberg (KrF): Kristelig Folkeparti er med i det flertallet som på ingen måte tviler på den gode intensjonen i SVs forslag. Men vi finner altså ikke forslaget hensiktsmessig, og er enig med statsråden i det hun sier i brevet til komiteen.

Kristelig Folkeparti har også vært med i det flertallet og den brede enighet vi har hatt om avvikling av husleiereguleringsloven gjennom en overgangsperiode på ti år. Vi har jo kun den strenge husleiereguleringen igjen, og det var mange gode grunner til at vi skulle avvikle denne lovgivningen.

Kristelig Folkeparti er opptatt av og slutter også opp om dagens regler som legger til grunn at når det gis boligtilskudd til bygging av utleieboliger, skal utleievirk-somheten drives på ikke-kommersiell basis. Det er altså ikke profittjakt som skal bedrives på dette området.

Kristelig Folkeparti er videre enig i at en betydelig del av de utleieboligene vi har for unge og vanskeligstilte, blir realisert i et samarbeid mellom kommuner og lokale boligbyggelag. Da kan man ikke avskjære f.eks. boligbyggelagene fra å kunne tildele en del av disse utleieboligene til sine unge medlemmer, for da vil man frata boligbyggelagene grunnlaget for å bistå myndighetene med å løse utfordringene vi har på denne delen av boligsektoren.

Saksordfører var inne på at 20 pst. av boligene i det norske boligmarkedet til enhver tid var leid ut, mens bare 4 pst. av disse var offentlig eid. Vi har altså en stor del privat boligutleie, og de fleste av disse er ikke profesjonelle utleiere. Mange leier ut sine sokkelleiligheter, og det drives ikke stor business på dette området. Mange av disse leilighetene er rimelige.

Et boligbyggelag er en privat utbygger. Dersom det blir stilt krav om at leienivået til disse boligene må ligge godt under gjengs leie, ville det være umulig for boligbyggelaget å få dekt sine kostnader. En slik praksis ville da kunne skremme private aktører bort fra å etablere nye leieboliger.

Flertallet har i innstillingen sagt at det er viktig å sikre at subsidieelementet kommer leietakerne til gode. Dette betyr likevel ikke alltid at leienivået vil ligge betydelig under gjengs leie.

Kristelig Folkeparti er også enig med statsråden i at det ville være et dårlig styringsprinsipp mellom stat og kommune hvis vi gikk inn med reguleringer på dette området. Jeg er spent på i mange andre sammenhenger om statsråden og Arbeiderpartiet nettopp også der i handling vil følge opp det å delegerer makt og myndighet til kommunene, til det lokale nivå, og ikke ta styringen på vegne av dem som vet hvor skoen trykker.

Til slutt: Det er viktig for Kristelig Folkeparti å peke på at kommunene ofte ønsker å lage gode boforhold for vanskeligstilte. Det er ikke vrang vilje fra kommunenes side, men ofte den dårlige kommunøkonomien som er årsak til at utleieboliger i kommunal regi blir for dyre. For Kristelig Folkeparti vil det derfor være viktig å følge opp dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2002. Det har vi bebudet i innstillingen, og vi er også spent på hvilke konkrete ting statsråden vil følge opp når hun i brevet til komiteen skriver:

«Imidlertid vil jeg følge nøye med i utviklingen og fortsatt forbedre de boligpolitiske virkemidlene slik at også økonomisk vanskeligstilte kan bo i gode boliger, enten det er eie- eller leieboliger.»

Torbjørn Andersen (Frp): Forslaget fra SV om å sikre lave og regulerte husleier i sosiale boliger er sikkert vel ment. Men det er vel neppe særlig godt egnet i forhold til intensjonene i forslaget. Bolig- og utleiemarkedet er et område som er styrt av svært mange mekanismer og ulike økonomiske, private, politiske og offentlige interesser.

Hovedmålsettingen for norsk boligpolitikk er at alle skal ha mulighet for et nøkternt botilbud. Det er slik at 76 pst. bor i egen bolig, det finnes 20 pst. utleieboliger, og det er vel 4 pst. av dem som er i offentlig eie. Det viser at privat sektor er den dominerende – og takk for det – i Norge.

Vi ser imidlertid at det er visse problemer med å oppnå denne nasjonale målsettingen når det gjelder enkelte vanskeligstilte grupper på boligmarkedet. Leiereguleringer som griper sterkt inn i leieprisfastsettelsen, er imidlertid urealistiske, da slike politiske reguleringer på sikt bidrar til å redusere utleietilbudet. Dermed forsterkes problemene for alle, inkludert de vanskeligstilte grupper det her gjelder, ved at det altså blir svært lite attraktivt å leie ut eller bygge boliger for utleieformål. Skal man stimulere til økt utleietilbud og mer prisdempende konkurranse i utleiemarkedet, vil det virke mot sin hensikt å gjøre det noe kanskje nær økonomisk tapsbringende å legge ut etter forslaget fra SV.

Griper man inn og prisregulerer huseiers leieinntekter, slik at f.eks. utleiehus til vanskeligstilte kan bli lite økonomisk attraktivt for utleier, vil utleietilbudet innenfor dette segmentet, enten det er privat eller offentlig utleier, forvitte ganske raskt.

Vi erkjenner imidlertid alle at det er et behov for en offentlig innsats når det gjelder vanskeligstilte grupper på boligmarkedet.

Men denne innsatsen bør rettes inn mot å stimulere offentlige eller private boligeiere til økt innsats, snarere

enn å straffe dem med strengere leieprisreguleringer. Vil man skape ubalanse i leiemarkedet, er det altså bare å gripe inn og regulere mot markedsutviklingen på utleieprisene. Da får vi et utleiemarked med et mer begrenset tilbud, og vi får en tilsvarende økning i leieprisnivået.

Forslaget fra SV er å angripe fra feil ende, og det vil heller til syvende og sist ramme de grupper som forslaget er ment å hjelpe, fremfor å avhjelpe disse grupperes stilling på boligmarkedet i dag.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det er i dag eit stort behov for utleigebustader både i pressområde og i mange distriktskommunar. Det er viktig å stimulera både kommunar, organisasjonar og stiftelsar, både offentlege og private aktørar, til eit auka engasjement.

SV har i dag hausta mykje forståing for sitt forslag. Det skal dei òg få frå Senterpartiet. Her er behov for kreative forslag utover dei tradisjonelle verkemidla som vi har. Men vi meiner det er grunn til å stilla spørsmål ved om ein ved ei husleigeregulering oppnår at det blir bygt fleire utleigebustader. Vi trur ikkje det er vegen å gå.

Lat meg peika på nokre andre grep som må til. Kommuneøkonomien må styrkjast slik at fleire kommunar ser seg i stand til å prioritera utleigebustader. Det er òg nødvendig å auka både løyvingane og låneutmålingar frå tilskotsordningane i Husbanken som går til bygging av utleigebustader og låginnskotsbustader. Senterpartiet tok i regjering fleire initiativ i så måte, f.eks. vart husbankramma auka med 3 milliardar kr. Vi tok initiativ til eit program, eit samarbeid mellom staten og dei fem største bykommunane om bustader for bustadlause, eit prosjekt som eg forstår kommunalministeren følgjer opp. Vi har gitt vår støtte både til egne og andre sine forslag i denne salen for å sikra fleire utleigebustader, men det gjenstår enno mykje arbeid.

I desse dagar ligg det eit Dokument nr. 8-forslag til behandling, eit initiativ frå Senterpartiet. Det går på dette at eigna og rimelege tomter ofte er ei stor hindring. Vi syntest at det var viktig å få belyst nærmare om Posten sine bygningar – dei 72 som skal seljast, og dei tomtene dei står på – kunne nyttast til ikkje-kommersielle bustader. Eg tilrår det forslaget på det varmaste.

Det er sagt av fleire her allereie at av dei litt over 20 pst. av bustadene i den norske bustadmarknaden som til kvar tid er leigde ut, er berre 4 pst. offentleg eigde. For meg blir det ein tankekross å gå inn med regulering, både i forhold til alle dei enkeltpersonane som faktisk i dag hjelper til med nokre av dei rimelegaste bustadene – eg ynskjer å stimulera den typen bustader vidare, alle desse sokkelleilegheitene – og spesielt i forhold til bustadbyggingelaga. Dei er altså private utbyggjarar, og vi må ikkje stilla oss i ein situasjon der vi står i fare for å stemma vekk nokre av desse, med den stabiliteten som dei inneber, med det allmenntillegende elementet som dei utgjør i ein svært så privatisert marknad.

Når det gjeld kommunane, vil eg understreka den uroa som vi kjenner i forhold til auka leige. Det er ikkje ei ynskt utvikling. Men då må vi altså frå dette huset syta for at det er større samsvar mellom dei oppgåvene som

kommunane i dag har, og dei midlane som blir stilte til disposisjon. Det ville etter mitt syn vera feil dersom vi her skulle ha regulering på husleiga og risikera at dette faktisk går ut over andre tilbod som kommunane i dag brukar midlar på.

Men eg vil til liks med Ivar Østberg understreka at vi vil komma tilbake til denne saka i samband med budsjettet for 2002.

Karin Andersen (SV): Det opprører meg at kommunen krev markedsleie av de dårligst stilte i samfunnet. «Hvordan skal de ha råd til å betale det markedet krever?», spør kommunalministeren i gårstdagens Dagbladet. Ja, det er akkurat det dette forslaget handler om: Hvordan i all verden skal folk med dårlig råd ha mulighet til å betale markedsleie? Slik lovverket er i dag, og slik flertallet på Stortinget tydeligvis fortsatt har lyst til å ha det, kan kommunene med loven i hånd forlange markedsleie, forlange gjengs leie. Og det har de, som kommunalministeren helt riktig sier, overhodet ikke råd til. Så det er flertallets politikk som tillater f.eks. Oslo kommune å føre den umenneskelige sosiale boligpolitikken som de gjør.

Hadde bedre kommuneøkonomi hjulpet på dette? Ja, i en del kommuner hadde det gjort det, i kommuner som hadde hatt en styring, der man hadde vært villig til å drive en sosial boligpolitikk. Men i mange kommuner er jo nettopp det politiske ønsket at man ikke skal drive en sosial boligpolitikk. Man ønsker et system med noen hardt tilmålte sosiale kroner til dem som ikke greier seg, og så skal de løpe fra kontor til kontor for å se om de finner ut av disse ordningene og hver dag bli fortalt om igjen og om igjen: Du kan ikke være trygg på at du skal bo der du bor neste måned, og du får være så snill å ta deg sammen, for den måten du lever livet ditt på, er ikke god nok. Jeg reagerer meget sterkt på detaljer i statsrådets brev til komiteen, der hun nærmest legger skylden på den enkelte for rot i egen økonomi, og for at de ikke har råd til å betale markedsleie, f.eks. i Oslo. Det står i brevet at det er svært mange personer som har god råd, men som av andre grunner roter bort pengene og ikke greier å betale husleien.

Folk med dårlig råd og sosiale problemer trenger å kunne være trygge i sine egne hjem. Mange lever med trusselen om å bli kastet ut også av kommunale utleieboliger. Hvis noen av representantene har vært i nærheten av dem, så lukter det angst og fortvilelse rundt dem. Velldig mange av disse familiene har unger. Er det noen unger som trenger et trygt sted å bo, som trenger å slippe å leve med trusselen om å måtte flytte, skifte venner, skifte skole, skifte barnehage stadig vekk, så er det disse ungene.

Og jeg blir ganske fortvilet over alle de krokodilletårene som blir grått over folk med dårlig råd. Alle forslag som blir fremmet, blir møtt med motforslag. I dag, når vi fremmer forslag om regulerte, lave husleier for dem som trenger det mest – det er slett ikke et forslag om å regulere husleien i alle private boliger, slik noen sier her i dag – da skal vi bygge flere boliger. Når SV fremmer forslag

om å bevilge penger til å bygge flere boliger, er det heller ikke noe flertall for det. Så sier de at kommunene skal legge seg på kostnadsprinsippet. Ja, kostnadsprinsippet er for dyrt for mange, og i tillegg er det ingen reguleringer som sikrer at kommunene følger kostnadsprinsippet.

Det er strukturmangel i norsk boligsektor. Det er altfor få utleieboliger, og de er altfor dyre. Hvis Regjeringen skal følge sin politikk med å bygge mange flere boliger og bruke mange milliarder på tilskudd og lån til dette, så er det helt vesentlig at vi sikrer at de pengene kommer dem som trenger billig husvære til gode. Det er vi ikke sikre på i dag. Er ikke flertallet noe bekymret for det? Vi kan bruke milliarder av kroner til å bygge boliger, men det er ikke sikkert det blir en eneste billig bolig av det. Hvordan skal da folk kunne ha råd til å bo?

SV står fast på at Regjeringen og flertallet har gitt Høyre rett i sin boligpolitikk. Det er fordi man sier at de boligpolitiske virkemidlene heretter skal være personrettet. Det betyr at det skal være mer klientifisering, slik Arbeiderpartiets ordfører kandidat i Oslo, Ann-Marit Sæbønes, sier i en artikkel hun skrev i Dagbladet for noen uker siden.

Det som er mangelen i norsk boligpolitikk, er mange nok billige utleieboliger slik at de som trenger det, kan få bo der. Det blir i debatten i dag også henvist til at det er svært mange som leier ut sin privatbolig, og at det er billig. Ja, jeg ønsker en liste over de boligene som jeg kan ta med meg til dem som ringer meg og trenger et billig sted å bo, for de lever med hjertet i halsen og vet ikke hvor de skal gjøre av seg om fjorten dager. Så den listen vil jeg gjerne ha. Det er noen som trenger den.

Presidenten: Presidenten er litt usikker på om representanten Andersen har fremsatt noe forslag.

Karin Andersen (SV): Det glemte jeg, president. Takk for påminnelsen. Da fremmer jeg forslaget fra SV.

Presidenten: Da har representanten Andersen fremmet et forslag på vegne av SV.

Statsråd Sylvia Brustad: Engasjementet fra forslagsstillerne for å sikre de dårligst stilte bedre boliger støtter jeg, men jeg tror ikke løsningen er den som blir foreslått fra representantene Andersen og Halvorsen. Jeg må også understreke, særlig tatt i betraktning det innlegget representanten Andersen nå nylig har holdt, at det er ikke noe grunnlag, verken i denne innstillinga eller i Arbeiderpartiets politikk, for å si at Arbeiderpartiet støtter en politikk der en skal ta markedsleie av dem som er aller dårligst stilt. Det er stor forskjell på å ta markedsleie og det som et flertall støtter i denne innstillinga, nemlig kostnadsdekkende husleie. Så dette har ikke SV noe grunnlag for å si.

Jeg er tilfreds med at et flertall støtter Regjeringas politikk på dette området, og avviser dette dokumentforslaget. Jeg har i svarbrev til Stortinget forsøkt å redegjøre for hvorfor jeg mener at et slikt forslag til regelverk ikke er et hensiktsmessig middel for å realisere de gode inten-

sjoner som jeg faktisk tror ligger til grunn for forslaget. Men jeg må også si: Jeg syns ikke det er noen god ting verken å beskyldte Arbeiderpartiet eller andre partier for å gråte krokodilletårer. Det er et ekte engasjement også fra vår side for å gjøre noe overfor denne gruppa, men vi har vidt forskjellig oppskrift på hvordan dette skal gjøres.

Dette forslaget, slik det er utformet, mener jeg ikke bidrar til å fremme en effektiv bruk av kommunale boligressurser. Det bidrar ikke til å stimulere kommunene til økt boligsosial innsats, hvilket må være hensikten. Og jeg tror dessverre heller ikke at det bidrar til flere boligløsninger for dem som faktisk er mest vanskeligstilt.

De fleste utleieboligene i Norge er private, om lag 20 pst., og om lag 4 pst. er offentlig eid. Det er ikke slik at de offentlig eide utleieboligene har en sosial karakter mens de andre ikke har det. Mange av de rimeligste utleieboligene i Norge fins nettopp bl.a. i denne massen av private utleieboliger. De aller fleste kommunalt eide utleieboligene i Norge er anskaffet gjennom lån og boligtilskudd i Husbanken. Det er et mål for Regjeringa at kommunene skal ha en utleieboligmasse som er tilpasset behovene i den enkelte kommune. Mange kommuner er i disse dager i ferd med å utarbeide lokale boligsosiale handlingsplaner som nettopp konkretiserer behovet for utleieboliger. Flere av de store byene, hvor presset på boligmarkedet er størst, gjør nå et grundig arbeid på dette området, og om lag 80 kommuner jobber med eller har ferdigstilt slike planer. Jeg mener det er en forutsetning for å gjøre en god innsats på det boligpolitiske området. Jeg deler synet til representantene Andersen og Halvorsen om at flere kommuner bør ha langt flere utleieboliger enn de har i dag. Økningen av boligtilskuddet og forbedringer i bostøtta på statsbudsjettet for inneværende år, som for øvrig er et ledd i oppfølginga av dokumentet om en mer solidarisk boligpolitikk, har nettopp som mål å få kommunene til å skaffe seg flere utleieboliger til unge og vanskeligstilte.

En undersøkelse som er gjort av Husbanken, viser at omtrent tre av fire kommuner fastsetter husleia ut fra prinsippet om kostnadsdekkende husleie. Det bidrar til effektiv ressursbruk i kommunene, og kommunene får på den måten synliggjort de reelle kostnadene knyttet til boligtilbudet og husleieinntektene. Disse inntektene kan – og jeg vil også si at mange ganger bør – disse kanaliseres tilbake til beboere med lave inntekter i form av kommunal bostøtte som et supplement til den statlige bostøtta for å redusere boutgiftene ytterligere etter nærmere behovsprøving og til å forvalte og vedlikeholde boligmassen på en god og effektiv måte. Dette tror jeg også sørger for at kommunene i hvert fall bør se seg tjent med å anskaffe flere utleieboliger. For det er ingen tvil om at vi trenger å få bygd flere utleieboliger, men vi trenger også å målrette det mer mot dem som trenger det aller mest.

Den statlige bostøtteordninga er særlig viktig å benytte aktivt når kommunene fastsetter kostnadsdekkende husleie. Det skyldes selvfølgelig at en del av de mest økonomisk vanskeligstilte husstandene ikke kan make å betale en kostnadsdekkende husleie. For å redusere boutgiftene for disse husstandene ned til et akseptabelt nivå

er ordninga med den statlige og den kommunale bostøtta helt avgjørende. Den bør og skal fungere som et sikringsnett for husstander med lav inntekt. Jeg syns det er bra at de største byene i tillegg har egne ordninger med egne kommunale bostøtteordninger som supplerer den statlige. Det er også helt nødvendig.

Jeg er tilfreds med at flertallet gir så bred støtte til Regjeringas politikk, og er enig i at modellen med kostnadsdekkende husleie og statlig/kommunal bostøtte er den riktige måten for å hjelpe unge og vanskeligstilte i utleieboliger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ivar Østberg (KrF): I det brevet som mange har vist til, viser statsråden til en rapport fra Byggforsk om utkastelser, hvor namsmannen sier at flertallet av dem som kastes ut, egentlig har råd til å betale husleien. Det dreier seg i hovedsak om vansker med å håndtere egen økonomi og for noen en vanskelig livssituasjon. Er statsråden enig i namsmannens beskrivelse, at de fleste som kastes ut, altså har råd til å betale?

Det står videre at i mange tilfeller er det først og fremst snakk om hjelp til å håndtere økonomien bedre og om holdningsendringer. Deler statsråden også det synet? Er dette statsrådets syn, eller er det namsmannens syn? Det står også at det er viktig med nødvendig sosialhjelp, og at den kommer i tide, eller at beboeren får hjelp inn i en mer hensiktsmessig bolig. Er dette statsrådets syn, eller er det namsmannens syn?

Og til slutt: Statsråden sier at hun imidlertid vil følge nøye med i utviklingen og fortsatt forbedre de boligpolitiske virkemidlene, slik at også økonomisk vanskeligstilte kan bo i gode boliger, enten det er eier- eller leiebolig. Hvilke boligpolitiske virkemidler er det statsråden først og fremst tenker på her?

Statsråd Sylvia Brustad: Når det gjelder den undersøkelsen som det er vist til i brevet, kan ikke jeg bestride den. Undersøkelsen er altså gjort av andre av meg, men jeg har ikke noe grunnlag for å bestride det som står i den undersøkelsen. Men uansett hva som er årsaken til utkastelser, mener jeg, og det viser også flere undersøkelser, at det er et stort potensial for å redusere antall utkastelser, spesielt gjelder det i Oslo og i Trondheim. Jeg mener vi faktisk har et felles ansvar, både de kommunene det gjelder, og staten, for å hindre at det skjer.

I de situasjoner det allikevel er nødvendig med utkastelse, må man i alle fall sikre at det er noen som tar vare på dem som blir kastet ut. Punkt 1: Jeg mener det bør være færre utkastelser. Punkt 2: Det må være et sikkerhetsnett som fungerer. Og i noen av de eksemplene vi har sett, med forbehold om at jeg ikke kjenner absolutt alle detaljer, syns jeg i alle fall at vi har fått avdekket en manglende koordinering mellom ulike etater. Det er avgjørende at sosialkontoret, boligkontoret, trygdekontoret eller hvem det er, samordner seg slik at en sikrer at de som må ut av en leilighet, får et annet sted å bo. Da mener jeg at hospitser ikke er en god løsning. Jeg mener at

hospitser er en forferdelig dårlig løsning. Jeg mener det er en dyr løsning, i særdeleshet for barnefamilier, men også for de fleste andre. Derfor mener jeg at det er riktig å gå videre på den veien vi har startet, og som Stortinget har sluttet seg til, når det gjelder bevilgninger over statsbudsjettet for inneværende år, for å bygge og å gi verdige boforhold til disse menneskene.

Så mener jeg også at det er viktig å gå gjennom politikken, f.eks. i denne kommunen når en ser på salg av kommunale utleieboliger. Det er opp til kommunene å vurdere, men det må i hvert fall være slik at hvis det er en rekke mennesker som er i en vanskelig posisjon – og det er det i denne byen og i en del andre kommuner i landet vårt – må vi sikre at de har et sted å bo. Og da reagerer jeg litt på at det selges flere kommunale boliger enn det kjøpes, for det betyr at noen av disse menneskene ikke får et skikkelig sted å bo.

Erna Solberg (H): Det brevet kommunalministeren har sendt kommunalkomiteen, og i og for seg det hovedinnlegget kommunalministeren nå holdt, har Høyre ingen ting å utsette på. Vi er helt enig i hovedtrekkene i det opplegget som statsråden skisserer. Derfor var det med en viss forbauselse jeg leste Dagbladet i går, hvor det var åpenbart at statsråden valgte å profilere noe helt annet enn det hun har skrevet i brev til komiteen, og helt åpenbart at hun valgte å gå videre med feilvurderinger og feilbeskrivelser av boligpolitikken i Oslo.

I går sa Brustad i Dagbladet at kommunen krever markedsleie av de dårligst stilte i samfunnet. I brevet sier hun at man krever gjengs leie, og at det gis økonomisk bostøtte til de vanskeligstilte. Det Oslo kommune gjør, er å ha et system som tilsvarer det kommunalministeren nettopp har stått her og sagt er et riktig system, nemlig at en sørger for å få dekket kostnadene sine og gir bostøtte, statlig og kommunal, ved siden av. Det er den politikken som faktisk føres i Oslo.

Videre sier statsråden, og det begynte hun med i den forrige replikken også, å kommentere direkte eller indirekte utkastelsessakene i Oslo. I forrige uke var det en statsråd fra samme regjering som brukte mye tid på å forklare norsk presse at hun av personvern hensyn ikke kunne kommentere realinnholdet i et spørsmål om adopsjon. I alle disse utkastelsessakene er det også slik at kommunen ut fra personvern hensyn er forhindret fra å fortelle hva som er den reelle situasjonen, for da går man inn på individuelle økonomiske situasjoner. Ser ikke statsråden at hun kanskje skulle være tilbakeholden med å skaffe seg en billig gevinst i media på enkeltsaker når hun også her innrømmer at hun egentlig ikke har oversikt over substansen i dem? Det blir for enkelt!

Statsråd Sylvia Brustad: Jeg forstår at det ikke alltid er hyggelig å bli utsatt for kritikk, men det blir vi alle sammen fra tid til annen, og ofte kan det også være slik at den kritikken er meget konstruktiv.

Jeg har som boligminister et overordnet ansvar for, sammen med Stortinget, sammen med kommunene i dette landet og sammen med boligbyggelagene, å sørge for

at folk i dette landet får et verdig sted å bo. Vi har, storting og regjering, lagt til rette for at det for inneværende år er lagt opp til at Husbanken har betydelig flere penger til disposisjon gjennom boligtilskudd, etableringslån osv., men vi er helt avhengig av at kommunene spiller på lag med oss for å få bygd boligene, sammen med boligbyggelagene.

Når jeg i landets hovedstad møter mange ungdommer som er blitt avhengig av å ha rike foreldre eller besteforeldre for å få et sted å bo, møter bostedsløse hos Kirkens Bymisjon, hos Frelsesarmeen eller andre steder – hovedtyngden av de mellom 6 000 og 7 000 registrerte bostedsløse i Norge tilhører Oslo – føler jeg også et ansvar som ansvarlig boligminister for å si fra at jeg håper at de som styrer hovedstaden, som også har gjort mye bra, kan være med på en dugnad for å gjøre enda mer, spesielt overfor de gruppene. Det er et ekte og ærlig engasjement. Og da håper jeg også, når en har en dialog om det, at det ikke blir brukt som kjeft eller kritikk, for det er iallfall ikke det det er ment som. Det er ment som at vi sammen trenger å få bygd flere boliger. Og jeg mener ikke at jeg har gitt noen feilvurderinger av situasjonen i Oslo. Jeg mener vi må konstatere at det er et betydelig større behov for å få bygd flere utleieboliger i Oslo. Hvis Oslo hadde bygd omtrent like mye som f.eks. Akershus gjør, så skulle det ha vært bygd om lag tre ganger så mange utleieboliger i Oslo som det faktisk blir.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): I mitt hjarta ynskjer eg grenser for å sikra varige, rimelege husleiger for dei som har det vanskeleg. Det er ingen tvil om at det ville gitt større moglegheit for fleire til å kunna betala si eiga leige. Men det som er spørsmålet i dag, anten ein klarer å betala ei leige sjølv, eller har bruk for noko støtte, er faktisk å finna seg ein plass å bu. Og det er i den samanhengen vi i Senterpartiet synest det er grunn til å stilla spørsmål ved om SV sitt forslag er det beste verketmidlet. Men så er det langt frå det å gå imot det og det å gje støtte til alt det Sylvia Brustad her framfører som Regjeringa sin politikk. Det er ho som er ansvarleg for låne- og tilskotsordningane i Husbanken. Det er ho som er ansvarleg i regjering for kommuneøkonomien. Og mitt spørsmål til henne vil vera: Er ho så nøgd med det Regjeringa yter her, at ho meiner at når folk i dette landet i dag ikkje har tak over hovudet, eller ikkje har moglegheit til å betala si eiga leige, så er det faktisk kommunane eller den enkelte si skuld?

I fjor, ved slutten av året, var tilskotsordningane i Husbanken faktisk ikkje oppbrukte. Vil ho sjå nærare på utmålinga av sjølve tilskotet? Vil ho sjå på klausular over lengre tid, slik at ein på den måten kan medverka til fleire utleigebustader?

Statsråd Sylvia Brustad: Det er riktig som representanten Meltveit Kleppa sier, at jeg har det overordnede ansvaret i forhold til lån og tilskudd, ikke minst sammen med Stortinget, som sluttet seg til ekstrabevilgninger til Husbanken for inneværende år og til økningen i boligtilskuddsordninga.

Så spør representanten Meltveit Kleppa om jeg er fornøyd med tingenes tilstand. Nei, hadde jeg vært det, hadde jeg f.eks. ikke sagt det jeg har sagt i Dagbladet. Hadde jeg vært det hadde jeg heller ikke hatt x antall møter med ungdom, med bostedsløse, med kommuner og hvem det måtte være. Nei, jeg er ikke fornøyd med tingenes tilstand. Men jeg vet at Regjeringa for inneværende år har foreslått økte husbankrammer, som Stortinget har sluttet seg til, og jeg vet at det er mange penger til disposisjon. Og ikke noe ville glede meg mer enn at flere kommuner sørget for at disse pengene ble brukt opp – til fordel for unge og vanskeligstilte som i dag ikke har noe sted å bo. Jeg er innstilt på å gå gjennom det som måtte være, snu alle steiner, for å se på om det er mer vi kan gjøre også fra vår side, og gjøre enda mer.

Jeg blir ofte kritisert – og det er greit – av ungdom og andre, fordi jeg ikke greier å få bygd disse boligene. Til det må jeg si at delinga innenfor boligpolitikken i Norge er slik at vi må sørge for at regelverket er enklest mulig, vi må sørge for at pengene er der – og det gjør vi noe med. Men jeg kan ikke bygge boligene. Stortinget kan heller ikke bygge boligene. Vi er derfor helt avhengige av kommunene og boligbyggelagene og av at vi sammen gjør en dugnad for å få dette til. Det er flere som er nødt til å gjøre enda mer.

La meg så svare på det jeg ikke rakk i forhold til spørsmål fra representanten Erna Solberg. Det er forskjell på markedsleie og kostnadsdekkende husleie. Oslo kommune legger seg i mange sammenhenger nå på markedsleie. Det er riktig at Oslo kommune går inn med kommunal bostøtte – det har jeg aldri bestridt, jeg synes det er veldig bra – i tillegg til den statlige bostøtta og i noen sammenhenger sosialhjelp i tillegg, som også er nødvendig. Allikevel vil det være slik at i mange sammenhenger (presidenten klubber) vil den husleia som står igjen, bli høyere enn hvis en hadde hatt kostnadsdekkende husleie.

Erna Solberg (H) (fra salen): Det er en åpenbar misforståelse!

Presidenten: Det er anledning til å tegne seg til et treminuttersinnlegg.

Karin Andersen (SV): Til tross for et påstått stort engasjement greier ikke statsråden å konkretisere hva hun vil gjøre, og når hun vil gjøre det. Det haster – vi har så utrolig stor tålmodighet når det gjelder å løse det helt vesentlige problemet til folk som ikke har et sted å bo.

Statsråden sier at hun er uenig i at det skal tas markedsleie. Det er mulig hun er det, men loven er slik nå at det er fritt fram for kommunale hushaier. Det er lov å ta markedsleie. Dette sies også i merknaden fra Arbeiderpartiets komitemedlemmer:

«Disse medlemmer viser til at kommunene står fritt til å fastsette leiene for egne utleieboliger innenfor de rammer husleielovgivningen gir.»

Den gir slike åpninger. Hva vil statsråden gjøre med det?

Det fins heller ingen virkemidler som sikrer at kommunene tar kostnadsdekkende husleie, som statsråden sier er blant Regjeringens virkemidler. Har statsråden tenkt å sette inn noen virkemidler for å sørge for at det i hvert fall er noen mekanismer som hindrer kommunene i å ta mer i husleie? Fins det i det hele tatt noen grenser som gjør at statsråden vil gripe inn overfor dem som nå skor seg på dem som ikke har råd til et sted å bo?

Statsråden sier videre at Regjeringen har økt boligtilskuddet. Det er riktig, det har de gjort. Det er også behov for å øke tilskuddsutmålingen pr. bolig. Det ville få flere til å bygge, og det ville gjennom reguleringer være en mulighet til å få lave husleier, fordi de ville være kostnadsdekkende på et annet nivå. Hvordan kan statsråden forklare at det på den ene sida er riktig å bruke svært mange flere milliarder i en tilskuddsordning, hvis det på den andre sida er slik at vi ikke kan si hvor høye husleiene skal være – en kan ha markedsleie sjøl om det gis tilskudd – og hvis vi heller ikke kan sikre at disse boligene forblir i kommunalt eie og kommer dem til gode som trenger et billig sted å bo?

Statsråd Sylvia Brustad: Representanten Karin Andersen fortsetter med å skape et inntrykk av at det ikke er andre enn SV i denne salen som har et ekte og ærlig engasjement for unge og andre som trenger et sted å bo. Det får stå for Andersens egen regning – og er ikke riktig.

Når vi er uenig i SVs forslag, er det fordi jeg tror at forslaget ikke vil gi de resultatene som representanten Andersen åpenbart mener det vil gi. Jeg tror at det forslaget som SV har lagt på bordet i dag – som det ikke vil bli flertall for, men der intensjonene som ligger bak, er svært gode – faktisk kunne føre til at vi ville få færre boliger for unge og vanskeligstilte, og at det ville bli dårligere vedlikehold av de boligene en har. Det betyr at det vil være en lite målrettet ordning. Hvem vil være interessert i å leie ut hvis det er slik at en har lov til å ta bare en svært lav husleie? Hvem skulle være interessert i å vedlikeholde de boligene? Og vi må jo ønske for de menneskene det her er snakk om, at også de skal bo i verdige boliger. Jeg mener, i likhet med flertallet i denne salen, at det å legge seg på en kostnadsdekkende husleie, kombinert med bostøtte fra stat og kommune i de største byene, eventuelt med sosialhjelp, i tillegg til å bygge langt flere utleieboliger for dem som trenger det, er en mye riktigere løsning.

Ikke alle landets kommuner tar markedsleie. Svært mange av dem tar kostnadsdekkende husleier, og det mener jeg er riktig. Men jeg er uenig i det å ta markedsleie av dem som har det aller dårligst. Sjøl om en trekker fra bostøtte og sosialstøtte, vil husleia for en del av dem vi her snakker om, allikevel være for høy.

Jeg mener vi må å bygge mer og gjøre det vi kan for at kommunene velger kostnadsdekkende husleie og ikke markedsleie. Jeg skjønner ikke hvorfor representanten Andersen blir så veldig irritert når jeg tillater meg å si hva jeg mener om Oslo kommunes politikk på dette området.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Heikki Holmås (SV): Jeg beklager, men jeg tviler på den gode intensjonen til de som går mot vårt forslag. Flertallet anser forslaget for å være lite hensiktsmessig, men kommer ikke med hensiktsmessige forslag for å prøve å gjøre det samme som det vi foreslår.

Det ble sagt av representanten Gaundal at Arbeiderpartiet ønsker å videreføre den politikken som er i dag. Men den politikken som er i dag, må man jo med hånden på hjerte og med kaldt blikk kunne si at ikke har vært vellykket. Etter min oppfatning er det lenge siden Arbeiderpartiet oppgav å føre en sosial boligpolitikk. Det mener jeg vi kan se virkningene av rundt omkring i samfunnet i dag. Det er jo bare å se på virkeligheten. Når det er minst 2 800 boligløse i Oslo, og det er minst 9 000 mennesker som er uten fast bosted, kan vi ikke si at den politikken som er i dag, kan videreføres. Markedet fungerer ikke. Det er veldig enkelt å fortelle hvorfor, men først vil jeg si noe om hva markedet er. Markedet er en veldig effektiv mekanisme for å fordele et begrenset gode mellom mennesker som er betalingsvillige. Da er det sånn at de folkene som har mest, får bolig. For at markedet skal fungere, er det én forutsetning. Det er at det er massevis av små aktører, og at ingen har markeds-makt. Men en liten, fattig familie som er avhengig av et sted å bo, har altså ikke markeds-makt. Det er noen andre som har markeds-makt i en sånn situasjon.

Det er grunn til å stille spørsmålene: I løpet av den perioden som statsråden har sittet, hvor mange færre er det blitt som ikke har et sted å bo? Hvor mye har prisene flatet ut eller gått ned på gjennomsnittsboligen? Hvor mye har gjennomsnittlig utleiepris på boliger her i landet gått ned? Det er kun en innsats på tilbudssiden på boligmarkedet som kan gjøre noe med prisnivået, og det er kun en politisk innsats som kan få prisen til å gå ned.

Det er ikke politikk å si, slik statsråd Brustad gjør, at man er for at kostnadsprinsippet skal legges til grunn, når man ikke gjør noe for at det skal bli sånn i virkeligheten. Det er ikke-politikk å ikke gjøre noe, og det er også ikke-politikk å være for flere boliger og økt boligbygging, men samtidig ikke gjøre noe for å komme med de konkrete politiske tiltakene for at det skal skje.

Erna Solberg (H): Jeg får begynne med den åpenbare misforståelsen.

Det er altså slik at det ikke er lov for noen å ta markedsleie i dette landet. Og jeg synes det i beste fall er en misforståelse, sannsynligvis en bevisst kalkulering, at hver gang man omtaler Oslo, så sier man at man tar markedsleie. Det er altså slik at det er gjengs leie man kan ta ifølge dagens regulering, og det er altså det man legger opp til i Oslo. Det gjelder altså husleieloven som sådan. Jeg synes det er betenkelig at en statsråd kontinuerlig benytter seg av andre begreper som man selv har vært mot at skal være inne i lovreguleringen.

Så til spørsmålet om hva man tar i pris for boligen, at det ikke er såkalt kostnadsdekkende. Statsråden har selv i et brev beskrevet situasjonen, f.eks. i Oslo, nemlig at det er svært mange som har uoppsigelige kontrakter, og som egentlig ikke trenger å være subsidiert. Derfor er det bedre at man legger opp til en politikk som baserer seg på gjengs leie, bl.a. fordi mye av denne boligmassen har slitt med veldig dårlig vedlikehold, og vedlikeholdsmidlene er drastisk økt under det nåværende byrådet i forhold til det tidligere Gerhardsen-byrådet, mens man samtidig bruker målrettede ressurser til den delen av dem som bor i de kommunale boligene som har sosiale problemer og problemer med å betale regningen, nemlig den kommunale bostøtten. Det brukes mer i bostøtte i Oslo, til nettopp denne målrettede gruppen, enn det man tar ut fra boligbedriften som sådan. Det betyr altså at man har brukt akkurat de virkemidlene som statsråden selv har sagt er viktige.

Det er nemlig slik at i mange av de kommunale boligene bor det flere enn bare sosiale klienter. Kommunale boliger er i mange kommuner bl.a. rekrutteringsboliger for å få ansatt folk i offentlig sektor, personer som har lønn, og som kan betale leie, men som trenger bolig for å kunne ta jobben. Det er ingen grunn til at den typen boliger skal være subsidiert.

Jeg synes at statsråden i brevet sitt og i hovedinnlegget sitt hadde en helt riktig generell karakteristikk. Men med en gang statsråden begynner å snakke om Oslo, begynner man å feilinformere, man begynner å fortegne, og man fortsetter den åpenbare kampanjen som arbeiderpartiregjeringen har satt på dagsordenen, nemlig at alt er galt i Oslo, noe også barne- og familieministeren gjorde, da hun sterkt kritiserte den dårlige barnehagedekningen, til tross for at barnehagedekningen i Oslo er mye større enn f.eks. i Bergen, som ledes av et arbeiderpartibyråd.

Jeg synes statsråd Brustad burde gå igjennom alle sine påstander, bl.a. i Dagbladet i går, med Oslo kommune, få de korrekte tallene på bordet og slutte å drive denne svartmalingen i forhold til at man faktisk følger den politikken som Regjeringen ved statsråden selv gir uttrykk for i sitt brev.

L o d v e S o l h o l m hadde her igjen teke over presidentplassen.

Karin Andersen (SV): Det siste som representanten Erna Solberg sa, er jeg faktisk enig i. Jeg har litt problemer med å skjønne at Regjeringen sjøl ikke ser at den boligpolitiske kursen de nå har lagt seg på, er akkurat den samme som Høyres, og som Ann Marit Sæbønes i Oslo kaller en klientifisering.

Så sier statsråden at SVs forslag vil føre til færre billige boliger. Det er jo ut fra et resonnement om at ingen skal ha ansvaret for å tilby billige boliger. Det kan da umulig være Regjeringens mening at ingen skal ha ansvaret for det? Er vi ikke enige om at kommunene har et ansvar for å tilby boliger til de som ikke greier å skaffe seg bolig i et marked? Det er jo det hele saken dreier seg om, og det er de boligene vi snakker om. Vi snakker om

de boligene som er tildelt på sosiale kriterier. Vi snakker ikke om noen andre boliger som folk leier i markedet, enten det er dyrt eller billig, eller hvor de leier dem. Det står «sosiale utleieboliger», og det er en betegnelse som dreier seg om de boligene som noen har fått fordi de har sosiale problemer. Så jeg har et behov for å be statsråden avklare om hun mener at kommunene har et slikt ansvar. Og hvis de har det, kan det slett ikke være noe problem – hvis man ønsker det – å si at det skal være regulerte husleier i disse boligene. Så er det sjølsagt et statlig ansvar å sørge for at kommunene har råd til det. Noen må nemlig sørge for at folk med dårlig råd har råd til å bo. Det kan godt hende at statsråden mener at det skal pines inn på sylslanke kommunale budsjetter mellom skoler som ikke henger sammen og sosialhjelpssatser som er altfor lave, men SV mener faktisk at det er et ansvar som storting og regjering skal ta, både med økte tilskudd til bygging og med kommunale budsjetter som gjør at det er mulig å tilby både sosialhjelpssatser det går an å leve av, og lave nok husleier til dem som trenger det.

Så til debatten om hvorvidt alle som bebor disse leilighetene som nå er sosiale f.eks. i Oslo, trenger lav leie. Nei, det kan sikkert finnes eksempler på det motsatte. Men en del av disse menneskene er minstepensjonister, veldig mange av dem er trygdet, og veldig mange av dem greier seg nå fordi de bor i boliger som har lave husleier, uten av de nødvendigvis er behovsprøvd opp og ned og att og fram og har måttet gå gjennom mange sosiale kverner. Men når husleia øker, greier de seg ikke lenger. Og hva er det som er fordelene med at det er enda flere på boligmarkedet som får problemer? Hva er fordelene med det?

Jeg har hatt telefon fra flere minstepensjonister som bor i kommunale utleieboliger i Oslo der husleia nå settes opp, og som ikke vet sin arme råd. Det er mulig at flertallet her synes at det er god politikk at disse menneskene skal måtte fly fra kontor til kontor og be om pengehjelp. SV synes det er dårlig politikk.

Heikki Holmås (SV): Et par kommentarer.

Til det som representanten Solberg her sa: Hun prøver å lage et stort nummer av at det er milevid forskjell mellom prinsippet om gjengs leie og markedsleie. Det er jo bare i teorien. Det står i brevet fra statsråd Brustad at gjengs leie er den leien som gjennomsnittlig blir betalt for liknende husrom på liknende vilkår. Det er klart at når gjengs leie blir fastsatt, og man sammenlikner med andre leiligheter i et marked der det er markedspris, det som folk er villig til å betale, så er det klart at gjengs leie og markedsleie beveger seg jo ikke akkurat milevidt fra hverandre. Det var det ene.

Så til det andre. Det offentlige er en stor aktør og kan altså påvirke gjengs leie. For meg har det i debatten her forekommet en viss form for sjonglering med prosenttall som jeg stusser litt ved, for i brevet fra kommunalministeren sies det at 76 pst. av det norske folk bor i egen bolig, 20 pst. bor i private utleieboliger og 4 pst. bor i offentlig eide utleieboliger. 4 pst. sett opp mot 20 pst. – etter min kjappe hoderegning betyr det at omtrent 17 pst.

av utleiemarkedet her i landet er det det offentlige som eier. Og når det offentlige eier 17 pst. av utleiemarkedet, har man altså markedsrett. Da har man mulighet til å gå foran. Og spesielt hvis man ønsker å øke andelen av offentlige boliger, kan man gå foran og si at vi ønsker faktisk ikke å være med på å presse prisene på boliger her i landet oppover. Vi vil faktisk sørge for å presse prisene nedover. Og det f.eks. å sette et maksimumstak på hva det går an å ta i leie på de sosiale utleieboligene, vil også ha innflytelse på hva det er som blir fastsatt som markedsleie, for det vil styre den generelle fastsettelsen av prisen i markedet. Det er altså enda en god grunn til å gjøre akkurat det vi sier.

Jeg er også mye mindre bekymret over at noen av de 3 000 som omtales i brevet fra kommunalministeren, skulle nyte godt av at boligene hadde uoppsigelige kontrakter. Det er klart at det vil alltid være noen som vil tjene godt på en del av de offentlige ordningene som fins. Se bare på studiefinansieringen, det er akkurat det samme der: Rike mennesker har akkurat like stor tilgang til studiefinansiering som andre mennesker. Men det er altså slik at jeg synes det er viktigere å sørge for at de som ikke klarer seg i dag, kan få en ordening slik at de klarer seg, enn på død og liv å være på jakt etter de som nå klarer seg på grunn av et offentlig tilbud.

Kostnadseffektivitet: Fastsettelse av leie som ikke er kostnadsdekkende, bidrar ikke til en effektiv ressursbruk. Det kommer altså an på hva det er som er den alternative kostnaden. Hvis det er sånn at man kan sørge for å unngå (presidenten klubber) å kaste ut noen mennesker for å plassere dem (presidenten klubber igjen) på hospits isteden, så ville det være kostnadseffektivt.

Presidenten: Tida er omme.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Det er bra at dette forslaget har ført til ein debatt i dag om kva som skal til for å sikra fleire vanskelegstilte i dette landet ein bustad. Eg har i denne samanhengen nokre spørsmål til statsråden.

Statsråden la fram eit dokument i juni i fjor. Eit av punkta der – og eit viktig punkt – var å medverka til fleire eigna og tilgjengelege tomter. Spørsmålet er: Kva har Regjeringa gjort det siste året i forhold til statens tomtemasse for å skaffa eigna og tilgjengelege tomter?

For det andre tilskotsordningane: Eg er nøgd med at statsråden no seier at ho vil sjå på utmålinga av tilskota. Høgare tilskot vil jo gi ei betre finansiering. Eg vil òg understreka behovet for å sjå på klausulering i forhold til det, slik at tilskotet kan bli verande i ein bustad òg ved eventuelt sal.

For det tredje kommuneøkonomien: Registrerer ikkje statsråden det same som oss, at det faktisk er fleire kommunar som ville engasjert seg på dette feltet, som ville bygd fleire utleiebustader dersom dei hadde hatt større moglegheit enn i dag til å prioritera det?

Så mitt siste spørsmål: I fjor var vi ved utgangen av året i den situasjonen at det her var moglegheiter, det var midlar som ikkje var brukte innanfor Husbanken sine tilskotsordningar. Korleis er situasjonen no i vår? Kva gjer

statsråden for å halda seg oppdatert og for eventuelt å stimulera fleire kommunar til å koma på banen?

Så vil eg til slutt understreka at sjølvsagt har storting og regjering eit soleklart medansvar for å sikra dei mest vanskelegstilte. Det gjeld både butilskot og sosialhjelpssatsar, og det gjeld dei verkemidla som må til for å sikra fleire ein bustad. Og debatten i dag har avklart at ein her treng forsterka innsats.

Statsråd Sylvia Brustad: Når SVs representant Holmås og for så vidt også representanten Karin Andersen her sier at Arbeiderpartiet og en del andre partier ikke gjør noe, så faller det på sin egen urimelighet. Husbankramma for inneværende år er økt med 2 milliarder kr, boligtilskuddet er økt med 152 mill. kr, det er sørget for at 50 pst. flere for inneværende år kan få etableringslån, vi har sørget for at vi har lempet på behovsprøvinga, vi har fjernet 10 pst.-regelen slik at en kan få fullfinansiert det av kommunene, det er gjort endringer i regelverk – det kommer til å komme flere – det er lagt opp til at det kan bygges 1 000 studentboliger i inneværende år, vi har sørget for å endre forskriftene slik at kjøpslån også kan brukes til borettslagsleiligheter – ikke minst viktig i en by som Oslo – og vi har for kort tid siden hatt det offisielle startskuddet for «Prosjekt bostedsløse» i de fem største byene for å sikre de aller svakeste – for å nevne noe. Da går det ikke an å stå her og si at det ikke blir gjort noe på denne fronten.

Men jeg er utålmodig, og jeg ønsker å gjøre enda mer. Og jeg håper inderlig at den debatten vi har hatt her i dag, også resulterer i det som jeg oppfatter at i hvert fall flertallet er enig om, nemlig at vi skal få bygd flere boliger for dem som trenger det mest.

Så til representanten Solberg. Arbeiderpartiregjeringa har ingen kampanje overfor Oslo kommune, og vi forsøker ikke å drive med svartmaling i forhold til Oslo kommune. Men jeg møter – ikke minst i denne byen – mange unge folk, folk som ikke har noe sted å bo i det hele tatt, i hvert fall ikke permanent, som forståelig nok er utålmodige og fortvilet over den situasjonen de er i. Det er bakgrunnen for at jeg ønsker å ha en dialog med Oslo kommune om hvordan vi i fellesskap kan sørge for å få gjort noe hurtigere overfor denne gruppa.

Så til spørsmålet om markedspris, gjengs leie og kostnadsdekkende husleie. Det kan fort bli en veldig teknisk debatt, men det er riktig at det ikke alltid er så stor forskjell på markedspris og gjengs leie, selv om det vil variere. Men mitt poeng er at når det gjelder spørsmålet om gjengs leie, så mener jeg at vi må kunne stille litt andre forventninger til kommunenes politikk enn det en kan gjøre overfor private. Det er én ting. En annen ting er at det vi i hovedsak legger opp til, er kostnadsdekkende husleier, og de er i svært mange sammenhenger lavere enn det vi her snakker om, enten en kaller det markedsleie eller gjengs leie. Derfor mener jeg at kommunene – også Oslo kommune – har et ansvar for ikke å ta mer penger i husleie enn det som er nødvendig, og at vi sørger for at det blir supplert både med bostøtte fra staten og kommunene og eventuelt med sosialhjelp.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 3.

(Votering, sjå side 3261)

S a k n r . 4

Innstilling fra justiskomiteen om erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig (Innst. S. nr. 255 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 67 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at debatten blir avgrensa til 45 minutt, og at taletida blir fordelt med 5 minutt på kvar gruppe og 5 minutt på ein av dei uavhengige representantane.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det ikkje blir gitt høve til replikkar etter dei enkelte innlegga, og at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Presidenten ser det som vedteke.

Bjørn Hernæs (H) (ordfører for saken): Med den foreliggende innstillingen er vi endelig kommet i mål med en sak som etter min mening ikke hører til de mest ærefulle i vår etterkrigshistorie.

Det har tatt 57 år å komme frem til en erstatningsordning for nordmenn som helt uten personlig skyld ble trukket inn i en verdensomspennende konflikt, hvor de måtte utholde redsler og lidelser langt utover det som den menneskelige fatteevne klarer å ta innover seg.

Det har tatt to komiteinnstillinger å bevege et – må jeg si – motvillig justisdepartement til å fremme et forslag som i noen utstrekning imøtekommer Stortingets krav om å yte erstatning og gi en oppreisning til fangene. Også under denne siste behandlingen måtte det en enstemmig justiskomite til for å komme frem til en ordning som i rimelig grad ivaretar det hensynet som er nødvendig for å virke rettferdig og dermed etter sin hensikt.

I fredsslutningen med Japan i 1946 fraskrev Norge og de allierte seg retten til å søke erstatning overfor Japan. Dermed fraskrev Norge seg det folkerettslige grunnlaget for å reise sak på vegne av tidligere norske krigsfanger i Japan.

Etter min oppfatning gir dette Norge et særlig ansvar – ikke minst et etisk ansvar – for selv å tre inn med erstatning til dem det angikk. Fangene selv var jo helt hjelpelese og uten rettsbeskyttelse i forhold til den avtalen statsmaktene gjorde seg imellom og over deres hoder.

Det finnes neppe noe beløp som kan gjøre godt igjen fangenes lidelser. Forskjellige land har funnet frem til ulike ordninger. Vi har skåret gjennom og gitt lik erstatning til alle. Dermed erkjenner vi at en individuell vurdering ville kunne innebære kimen til strid og ny urettferdighet. Prinsippet om én for alle, alle for én er særlig anvendelig i en sak som denne.

Jeg vil understreke at 100 000 kr er et betydelig beløp. Dermed ligger det også den symbolske styrken i oppreisningen at Norge endelig og på en verdig måte anerkjen-

ner den innsatsen fangene gjorde under ytterst vanskelige forhold i en krig hvor de selv var uten skyld.

Stortinget tar innover seg fangenes lidelser og den lidelse fangene og deres etterlatte har måttet gjennomgå i ettertid – de som var så heldige at de fikk en ettertid. Sikkert i likhet med flere av komiteens medlemmer har jeg fått reaksjoner fra noen av fangene og deres pårørende om enkelte formuleringer i proposisjonen. Jeg er enig i at proposisjonen inneholder formuleringer vi kunne vært foruten. Jeg vil allikevel oppfordre til at vi nå legger slike tanker bak oss. Nå har Stortinget talt, og Stortinget har med stor ydmykhet og stor tydelighet gitt en utstrakt hånd til de tidlige fangene i japansk fengsel eller internering under den annen verdenskrig. Jeg tror det tjener Stortinget til ære at vi har fått en enstemmig innstilling, at vi har unngått en strid om erstatningens størrelse, og at vi har kommet frem til at erstatningen gis til de gjenlevende fangene og til de etterlatte ektefeller og barn etter vanlige arverettslige regler.

Til slutt har jeg lyst til å gi en liten honnør til representanten Vidar Kleppe. Det er hans initiativ som har gjort at vi har kommet frem til denne gode løsningen.

Astrid Marie Nistad (A): Arbeidarpartiet er svært godt nøgd med at vi kan avslutte denne valgperioden med å syne respekt og gi heider til alle dei som var internerte i Japan eller japanskokkuperte område under den andre verdenskrigen. Det har gått altfor lang tid før desse har fått si påskjøning frå norske myndigheter. Difor er eg glad for at vi i dag kan samlast om eit beløp til både attlevande og attlevande ektemakar eller deira rette arvingar.

Det er all grunn til å merke seg at Noreg er i selskap med fleire land som no betaler ut erstatning til sine fangar. Mange av desse har valt å gi individuell utbetaling. Dette vil krevje eit stort byråkrati og vil også kunne by på vanskar for alle når det gjeld å skaffe bevismateriale. Vi må minne kvarandre om at det var unntakstilstand dei fleste stader på den tida. Eg trur heller ikkje dei fleste tenkte på å skaffe seg dokumentasjon, f.eks. på kor lenge dei var fengsla. Det viktigaste der og då var at dei var i live og vart frie. Difor er det bra at vi har samla oss om ein så pass stor sum som 100 000 kr i kvart enkelt tilfelle, sjølv om eg utmerkt godt veit at eit slikt beløp på langt nær kan erstatte dei lidingar og påkjenningar desse menneska fekk under fangenskapet og ikkje minst i ettertid.

Med eit tal på ca. 900 personar som vart frårøva fridomen sin, er det mange nære slektningar som har fått denne tragedien boven inn i livet sitt i ettertid. Difor er det viktig at vi no ikkje gjer større forskjellar når det gjeld utbetalinga, men gir ein fast sum som er skattefri, og at det heller ikkje skal kunne trekkast frå andre eventuelt mottekne erstatningar eller trygdeordningar. Heller det motsette; skulle det vere nokon som ikkje har vore merkssam på at dei kan søkje krigspensjon, er det framleis fullt mogleg.

Som sagt: Arbeidarpartiet føler at vi endeleg har fått gitt attende ei takk for den innsatsen og dei påkjenning-

ane som kvar enkelt vart utsett for. Eg er vel kjend med at pengar ikkje kan vege opp for den behandlinga desse fekk under svært vanskelege forhold. Dette har det vore viktig for oss i Arbeidarpartiet å få streka under i samband med handsaminga av denne stortingsproposisjonen. Difor er eg glad for at vi no kan avslutte dette kapitlet med denne erstatninga, slik at vi ikkje går på ein ny stortingsperiode før vi får synt desse fangane vår ære. Med utfallet her i dag håper eg at alle føler at den norske stat fullt ut har erkjent den innsatsen som vart gjord under dei vanskelege forholda som var i japansk fangenskap under den andre verdskrigen.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Kristelig Folkeparti er svært glad for at det er tverrpolitisk enighet i justiskomiteen om de forslagene som skal vedtas her i Stortinget i dag. De gjenlevende Japan-fangene og de avdøde fangenes gjenlevende ektefeller eller barn har ventet altfor lenge på at den dagen skulle komme da Stortinget i ærbødighet og med uttalt respekt og takk ærer de oversette og glemte fangene.

Det er riktig som saksordfører har påpekt, at erstatningsbeløpets størrelse ikke på noen måte er tenkt å være en fyllestgjørende erstatning for den smerte, det offer og den belastning som fangetiden utgjorde. Ei heller er beløpet tenkt som et plaster på såret av individuell karakter. Men det er en standardisert ex gratia- utbetaling, hvor Norge gir uttrykk for medfølelse med dem som satt i fangenskap, og verdsetter den innsatsen de gjorde under ytterst vanskelige forhold i en krig de selv på ingen måte hadde noen skyld eller delaktighet i. Og når vi har utvidet gruppen av dem som skal motta utbetalingen, til også å gjelde gjenlevende ektefeller eller barn av avdøde Japan-fanger, skyldes det naturligvis at Stortinget også vil hedre de avdøde fangenes minne, samtidig som vi er oppmerksom på de store lidelser mange av fangene og deres etterlatte har fått i ettertid.

Kristelig Folkeparti synes det er grunn til å gi honnør også til representantene Vidar Kleppe, Jørn L. Stang, Terje Knudsen og Harald T. Nesvik for deres Dokument nr. 8-forslag om å gi erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under den annen verdenskrig.

Men der slutter også honnørordene. For Kristelig Folkeparti er ikke bare skuffet, men også harm over tonen i St.prp. nr. 67 for 2000-2001. Proposisjonen er gjennomsyret av uttrykksmåter og sammenligninger, ja til dels påstander som enhver normalt tenkende og føleende involvert person må oppleve sårende og nedverdiggende. Men før jeg går nærmere inn på dokumentasjonen av dette, vil jeg understreke Stortingets vedtak i tilknytning til Innst. S. nr. 144 for 1999-2000:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere alternative forslag til erstatningsordninger som en kompensasjon for de lidelser norske statsborgere ble påført på grunn av opphold i japansk fangenskap under 2. verdenskrig.»

I dette vedtaket ber man om en vurdering av alternative forslag til erstatningsordninger, ikke om en vurdering om de i det hele tatt skal få erstatning. I det spørsmålet har Stortinget med sitt vedtak allerede tatt en beslutning.

Derfor er det uhørt at det brukes så mye plass på å vurdere om de nevnte fangene i det hele tatt bør få erstatning av noe slag. Og som om ikke det er nok, så ender man åpenbart opp med en konklusjon som motvilligst gjøres «tross de sterke prinsipielle motargumentene», for å site-re proposisjonens avslutning.

Jeg vil underbygge min og Kristelig Folkepartis skuffelse og harme i forhold til Regjeringen og statsråd Harlem med noen få sitater. Mot slutten av pkt. 3.2 står det: «det synes som om den norske stat har en forholdsvis svak tilknytning til denne saken.»

Og i pkt. 3.5 står det:

«I motsetning til Norge utstedte disse landene krigserklæringer ovenfor Japan kort tid etter at Japan angrep» osv.

Ja, er ikke dette nettopp den norske stats problem og nære tilknytning til saken? Det går i anstendighetens navn ikke an å skyve ansvaret over på fangene! Det er det Regjeringen gjør med sine utsagn her, og som tilsiktet eller utilsiktet bekrefte i begynnelsen av konklusjonen, pkt. 3.6:

«En grunntanke» – i den sivile erstatningsretten – «er at ansvaret for konkrete tap blir plassert på den som står nærmest til å svare for den risikoen som voldte skaden. Noen ganger vil dette være skadelidte selv.»

Videre sier Regjeringen at rettferdighetsbetraktninger taler imot at en gir særordninger som f.eks. erstatning til Japan-fangene. Men ifølge Regjeringen er det ikke bare rettferdighetsbetraktningene; også det at man vil skape presedens for ytterligere erstatningskrav fra nye grupper, taler imot å gi erstatning. Og så følger det som skal feie til side den siste rest av forståelse for rettmessigheten i å gi Japan-fangene erstatning:

«Skal staten stadig gi kompensasjon til ulike grupper for fortidige hendelser, vil staten undergrave sin evne til å løse dagens og morgendagens oppgaver.»

Og videre:

«Ut fra en velferdstankegang bør statlige kontant-utbetalinger helst gå til dem som ut fra sin situasjon i dag har det største behovet for dem.»

Dette er til å gråte av! Hvordan går det i anstendighetens navn an å si noe slikt i den kontekst alle sitatene hører hjemme, nemlig å gjøre opp for statlige unnlattelses-synder? Kristelig Folkeparti skulle ønske departementet hadde brukt tiden på å utvirke en beklagelse fra den japanske regjering, i stedet for å legge sten til byrden. Jeg håper at statsråden vil benytte anledningen til å være etterpåklok og si seg lei for den tone og det innhold St.prp. nr. 67 fikk.

Harald T. Nesvik (Frp): I dag er det en gledens dag for dem som satt i fangenskap i Japan under annen verdenskrig. Det er ikke noen gledens dag for den summen som blir gitt, og det er ikke noen gledens dag for disse fangene ble utsatt for, men det er en gledens dag for at den norske stat endelig tar ansvar. Det er det denne saken egentlig dreier seg om.

Ved å gi denne erstatningen i dag, påtar vi oss det ansvaret at vi faktisk burde gitt erstatning på et langt tidli-

gere tidspunkt. Jeg stiller meg spørsmålet – særlig etter å ha hørt Arbeiderpartiets representant: Hvorfor har det tatt så lang tid? Alle er glade for at denne saken nå får det utfallet den får, men hvorfor har det tatt så lang tid? Hvorfor måtte det et Dokument nr. 8-forslag fra representantene Jørn L. Stang, Vidar Kleppe, Terje Knudsen og meg selv til før vi fikk denne saken på bordet? Hvis alle representantene og alle partiene mener at dette var på tide, og at vi nå er glade for utfallet, burde det vært mulig å ordne opp i dette før.

En rekke personer har faktisk gått bort mens de har ventet på at staten skulle ta dette ansvaret, og de etterlatte sitter igjen. Disse personene opplevde aldri at man fikk en løsning på denne saken, og at de fikk den oppreisningen som de nå får, fordi det har gått så mange år før man har erkjent det faktiske forhold.

Jeg vil likevel gi honnør til justiskomiteen for måten den har behandlet denne saken på – på en ryddig måte, saken har fått et godt resultat, og ikke minst står det en enstemmig komite bak innstillingen. Jeg forventer også at et enstemmig storting slutter seg til denne.

Det var også viktig at man fikk på plass det at etterlatte ektefeller og barn av avdøde er berettiget til denne erstatningen. Hvis ikke, ville det vært en viss bismak ved at man har ventet i så mange år at antall personer er blitt sterkt redusert før man kom på banen med erstatning. Heldigvis har man ikke gått i den fellen denne gangen, og jeg er glad for at vi har fått det resultatet som foreligger. Men jeg lar det henge i luften: Hvorfor har det gått så mange år?

Vidar Kleppe (uavh): Det er mangt som kan forundre en politiker i den politiske diskusjonen og debatten. Noe som har forundret meg storlig, var da justisministeren på Akershus festning overfor disse hedersmennene presenterte det forslaget som Regjeringen hadde kommet fram til, etter det pålegget som kom fra Stortinget, og som hun skulle utrede. Der så vi at de honnørordene som Arbeiderpartiet over lang, lang tid har brukt når det gjelder innsatsen til disse hederskvinner og hedersmenn for den innsatsen de gjorde, ikke var forankret i en oppriktighet og en følelse av at de her skulle ordne opp for seg – 57 år etterpå. Nei, da var det kroner og øre det var snakk om. Det er stor polemikk i St. prp. nr. 67 om hvorvidt de i det hele tatt hadde krav på erstatning, og en stor diskusjon om etterlatte og enker skulle få det. Det var dette Arbeiderpartiet strakk seg til, under skjul av at det var det oppdraget de hadde fått fra Stortinget. Jeg har lest igjennom diskusjonen fra Stortinget, og den var tindrede klar. Men arbeiderpartiregjeringen skulle altså, på dette området som på mange andre områder, spare inn og være gnitne.

Og så ser vi representant Nistad fra Arbeiderpartiet stå på Stortingets talerstol i dag og skryte av hva Arbeiderpartiet har gjort, og hva de har tenkt på oppigjennom, når det gjelder krigsoppkjøret for disse personene. Det er akkurat det samme som har skjedd med krigsseilerne, og det er akkurat det samme som har skjedd med andre som har vært utsatt for urett etter at de har gjort en innsats for

landet. Det er i festtalene det stort sett skjer. Men heldigvis har vi et storting som er sammensatt på en slik måte at Arbeiderpartiet har blitt presset fra skanse til skanse til å fatte et vedtak som gjør at vi i hvert fall tilnærmet kan si at vi har gjort den jobben vi skulle gjøre, og som skulle vært gjort for lengst.

Jeg vurderte lenge om jeg skulle fremme et alternativt forslag som gikk på erstatningsbeløpet. Men er jeg enig med saksordfører Bjørn Hernæs i at prinsippet om å gi en oppreisning, selv om kroner og øre ikke kan oppveie alle de lidelsene disse personene og disse familiene har vært utsatt for, er et så viktig og godt signal å sende ut, og til andre allierte som fraskrev seg sitt ansvar, at jeg frafalt det, men det var med tungt hjerte. Og da vil jeg ikke i ettertid se at vi får diskusjoner med skatteetaten og trygdevesenet om at man når man har mottatt disse beløpene, skal betale skatt av det. Jeg synes justisministeren nå får bekrefte at dette skal gå uavkortet og direkte, uten å bli avspist i et system som er opptatt av å flå folk mest mulig.

På samme område vil jeg henstille til justisministeren å ta med seg videre i den diskusjonen og den debatten som går på de få personene som vi har igjen av de som har gjort en innsats under siste krig: La nå kuratortjenesten til disse hederskvinner og hedersmenn bli videreført. De som har gjort en innsats under krigen, blir ikke flere med årene, de blir faktisk færre. Det er pinlig å høre diskusjoner og debatter der folk sitter igjen med det inntrykk at Regjeringen og stortingsflertallet gang på gang i disse sakene, enten det gjelder folk som har sittet i japansk fangenskap, vært krigsseilere eller andre som har gjort en innsats på forskjellige områder for Norge, enten det er i krig eller fred, ikke tar dem på alvor, og at de stadig må kjempe for å få sine rettigheter. Derfor er min henstilling med hensyn til det vedtaket som jeg nå er overbevist om blir fattet enstemmig, at vi i ettertid slipper å få noe kluss med at beløpet blir avspist med både skattelegging og andre ting. Og er det tvilstilfelle, så må tvilen komme – ikke den tiltalte, som jeg nær hadde sagt – dem til gode som er involvert i dette, slik at vi ikke bruker polemikk, tid og krefter på dette. Det er ennå masse urett som ikke er gjort opp, og det er ennå personer i Norge i dag som ikke engang har fått den krigspensjon de har krav på, fordi vi har en regjering som er så stivbeint og paragrafryttersk at de nærmest skal ha dokumentasjon på hvilke hendelser man har gjennomgått. Og når folk som har ligget på en flåte i 19 døgn og kjempet for sitt liv, ennå ikke har fått krigspensjon, så sier det litt om de holdningene som dessverre har vært om ikke hos den politiske ledelse, så i hvert fall hos dem som har styrt dette fra departementets side.

Derfor håper jeg at statsråden nå tar fatt i dette, og at vi en gang for alle tar fatt i det og gjør opp for oss, også hvis det skulle dukke opp flere saker.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Jørn L. Stang (uavh): Erstatning til nordmenn i japansk fangenskap er et symbolsk plaster på det psykiske

såret som mange nordmenn fikk under annen verdenskrig. Den såkalte standarderstatningen er på linje med den i Nederland, Storbritannia og Canada, som overfor sine borgere også har hatt et oppgjør overfor dem som satt i japansk fangenskap.

Japan har aldri betalt noen krigsskadeerstatning til Norge, slik som Tyskland har gjort. I fredsavtalen mellom Norge og Japan fra 1951 fraskrev Norge, i likhet med de øvrige allierte, seg retten til å reise erstatningssak overfor Japan.

Som en kuriositet vil jeg nevne at Norge fra japansk side ble betraktet nærmest som et ikke-eksisterende land, med det resultat at ingen nasjoner fikk offisiell tillatelse til å ivareta norske interesser i Japan. Det mente den gang C.J. Hambro, som også mente at Japan oppfattet oss som en del av Stor-Tyskland.

Sammen med en rekke land tar Norge en siste mulig runde på oppgjør med gamle synder og gir en symbolsk sum, isolert sett rettferdig, som en erstatning til ofrene. Man måtte passere år 2000 før man får dette på plass, noe som kan skyldes at Norges formelle krigsforhold til Japan er viet lite oppmerksomhet, ikke minst fordi Stortinget i 50 år har unndratt all sin behandling fra offentligheten, faktisk helt fram til 1995.

Det er gledelig at et samlet storting tar et kollektivt ansvar for erstatning etter initiativ fra representanten Vidar Kleppe. Spesielt viktig er det også at en samlet justiskomite innrømmer at etterlatte ektefeller og etterlatte barn av avdøde tidligere fanger skal være berettiget til å tre inn i avdødes krav etter vanlige arverettsregler. Dette er et vesentlig punkt. Det er spesielt viktig når vi alle vet at man i proposisjonen og i departementet viser en form for arroganse og en til dels ansvarsfraskrivelse når det gjelder en fullkommen, moralsk erstatning. Skulle det bare gjelde de gjenlevende, vil det utgjøre kun rundt 350 personer av totalt 900 personer. Man må være seg bevisst at en slik åpenbar forskjellsbehandling mellom Tyskland-fangene og Japan-fangene ikke kan finne sted. Ex gratia-utbetalingen på 100 000 kr må ses på som en symbolsk sum og er på linje med oppjøret overfor Tyskland-fangene på 12 000 kr, målt i 1960-kroner. Ifølge Statistisk sentralbyrå utgjør dette beløpet pr. år 2000 litt over 109 000 kr. Ikke alle krigsfanger er kjent med at det fortsatt er adgang til å søke om full krigspensjon, som i dag utgjør nærmere 218 000 kr pr. år. Omtrent 50 personer som satt i japansk fangenskap, mottar krigspensjon i dag.

Til slutt vil jeg understreke at Norge med dette initiativ endelig viser at man er oppmerksom på de lidelser mange av fangene og deres etterlatte har fått i ettertid.

Ane Sofie Tømmerås (A): Jeg er glad for at alle – et enstemmig storting, en enstemmig komite – nå er enige om at denne erstatningen skal gis til dem som satt i japansk krigsfangenskap. Det er på tide at denne gruppen får denne symbolske summen som en oppreisning for det som har skjedd. Men nettopp fordi vi er så enige, synes jeg det er synd at denne dagen, som er så viktig for såpass mange mennesker, og denne debatten skjemmes av

en ordbruk fra enkelte som vitner om at man prøver å kjøre en politisk retorikk som ikke på noen måte hører hjemme i denne saken. Det er brukt uttrykk som at man er «skuffet» og «harm» over proposisjonen, og at det er en ansvarsfraskrivelse som ligger der. Det proposisjonen gir, er hele bildet. Det er en saklig framstilling av hvilke andre økonomiske kompensasjoner som er gitt til mennesker som har sittet i fangenskap, og hvilke andre økonomiske kompensasjoner som det er mulig for dem å få. Det er en beskrivelse av den vanlige erstatningsretten som dette storting faktisk har vedtatt tidligere, og det er en kort henvisning til andre grupper som kan være i samme situasjon som dem vi gir erstatning til nå.

Jeg vil også minne om det som ikke står i proposisjonen, nemlig at Stortinget tidligere gjennom sin egen erstatningsordning, billighetserstatningen, har sagt nei til å gi erstatning til mennesker som har vært gjennom store lidelser, som har lidd tap, både på kropp og sjel og materielt, som følge av krigen. Det dreier seg om norske statsborgere som har sittet i fangenskap i Norge under krigen, det dreier seg om dem som har tapt skolegang under krigen, og det dreier seg om dem som har opplevd grov mobbing som følge av krigen. Og da har Stortinget tidligere sagt at lidelser på grunn av krigen skal man ikke gi erstatning for, fordi krig dessverre rammer mange hardt.

Det kan selvfølgelig være fristende, når man vet konklusjonen, bare å fokusere på argumentene for den konklusjonen og ikke sette saken inn i en helhet eller gi hele bildet. Men dersom Regjeringen hadde gjort det, mener jeg at den hadde forsømt seg. Da hadde den bare gjort halv jobb, det hadde vært en dårlig jobb. Bare ensidig å fokusere på for-argumentene kjenner vi fra politisk retorikk, men det hører med respekt å melde ikke hjemme i et offentlig dokument, som en proposisjon er.

Det finnes veldig mange tragiske skjebner blant dem som satt i japansk fangenskap. Vi hører historier som er gruoppvekkende, og da er det lett å la følelsene ta overhånd, men vi må samtidig evne å sette det inn i en helhet.

Statsråd Hanne Harlem: Jeg er glad for at Stortinget i dag vedtar å tilkjenne en erstatning til de nordmenn som satt i japansk fangenskap under krigen. Dette er en lenge etterlengtet oppreisning.

Jeg har blitt fortalt, også i dag, at noen har oppfattet enkelte formuleringer i proposisjonen som sårende. Det er jeg i så fall lei meg for, det var selvfølgelig ikke meningen. Men jeg mener fortsatt at det er riktig av Regjeringen ved innføring av særskilte erstatningsordninger å drøfte ordningen i en bredere og mer prinsipiell sammenheng. Jeg vil imidlertid understreke at konklusjonen likevel var – som nå bør være vel kjent – at det burde gis erstatningsbeløp til dem som satt i japansk fangenskap. Og når det ble konklusjonen, skyldtes det bl.a. det faktum at de allierte ved den avtale som ble inngått med Japan, i praksis fratok dem som satt i japansk fangenskap, mulighet til erstatning fra den japanske stat.

Jeg hadde ikke tenkt å si det jeg nå skal si. Men når representanten Marthinsen var såpass indignert, har jeg

likevel lyst til å si at Bondevik-regjeringen satt faktisk i to og et halvt år uten å gjøre noe med dette. Så den harmen man nå presenterer, synes jeg kanskje er å overdrive noe.

Jeg er glad for at det er enighet om forslaget om at det skal utbetales en standard erstatning. Selv om det kan argumenteres godt for at lidelsene de enkelte gjennomgikk, har vært svært ulike, er likevel det viktigste nå raskt å få til en utbetaling, slik at de det angår, kan få glede av utbetalingen, og at vi får gitt uttrykk for den respekt det er ment å være.

Jeg er derfor også glad for at det er enighet om at det ikke skal stilles store krav til dokumentasjon, at erstatningen ikke skal beskattes – og da kan jeg bekrefte representanten Kleppes ønske om presisering av det – og at eventuelle tidligere mottatte kompensasjoner, det være seg trygd, pensjon eller erstatning, ikke skal komme til fratrekk.

Jeg har også lyst til å bekrefte at departementet i kunngjøringen av ordningen uttrykkelig vil gjøre oppmerksom på at berørte personer fortsatt har mulighet til å søke om krigspensjon, og ved behandlingen av søknadene vil selvfølgelig departementet for øvrig legge til grunn den prioriteringen som komiteen legger opp til i innstillingen, slik at søknadene fra dem som selv satt i fangenskap, blir behandlet og innvilget først.

Jan Simonsen (Frp): Dette er en enstemmig innstilling fra justiskomiteen. Saksordføreren har redegjort for saken på en utmerket måte, og det skulle da egentlig ikke være behov for å si så mye fra oss andre.

Jeg fikk bare lyst til å ta ordet for å gi ros til de initiativtakerne som har fått løst denne saken, de uavhengige stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Jørn L. Stang og Terje Knudsen og Fremskrittspartiets representant Harald T. Nesvik. For det er uten tvil riktig, slik representanten Astrid Marie Nistad sa, at Arbeiderpartiet har jobbet lenge med denne saken – i ca. 50 år – men den hadde jo ikke vært løst uten initiativet fra disse stortingsrepresentantene. Sånn sett er det gledelig at det er mulig å fremme private forslag fra representanter på Stortinget og få gjennomslag og komme til et praktisk resultat. Så som sådant ser jeg også dette som en aldri så liten seier for Stortingets uavhengighet.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Representanten Ane Sofie Tømmerås sier at denne dagen er blitt skjemet av ordbruken i debatten. Jeg tror at denne saken har blitt skjemet av den proposisjonen som Regjeringen sendte til Stortinget. Og det har vært nødvendig for Stortingets justiskomite å rette opp det som Regjeringen ikke klarte å få sagt i sin proposisjon. Derfor er jeg også meget glad for at statsråden imøtekom mitt ønske og sa seg lei for at proposisjonen har skapt negative følelser og reaksjoner hos dem den gjelder. Det var viktige ord og nødvendige ord.

Representanten Tømmerås sa for øvrig at denne proposisjonen var en saklig framstilling. Da skjønner jeg ikke hvorfor Arbeiderpartiet har snudd ryggen til denne

proposisjonen og utvidet grunnlaget på tvers av det som står i denne proposisjonen. Det viser at man ikke har tenkt og handlet grundig nok.

Statsråden sier også til undertegnede at Bondevik-regjeringen satt i to og et halvt år uten å gjøre noe med det. Ja, det er det ingen grunn til å være stolt av, og jeg har heller aldri påberopt meg noen stolthet i den sammenheng. Men jeg har gitt uttrykk for honnør til dem som tok et initiativ, og det synes jeg også Arbeiderpartiet kunne ha gjort i denne saken, og vist at det var nødvendig at noen reagerte. At det var disse representantene, tjener dem til ære og heder. Og at det nå er blitt en løsning på saken, tjener justiskomiteen til heder og ære, for justiskomiteen har i sin innstilling gått inn på det som er kjerneproblematikken i det som Regjeringens proposisjon overhodet ikke greide å fange opp i sin konklusjon.

Jeg avslutter derfor med å gi uttrykk for at jeg er glad for at vi endelig kan sette en strek for en sak som burde vært løst for lenge siden.

Vidar Kleppe (uavh): Det var representanten Tømmerås som fikk meg til å ta ordet igjen.

Selvfølgelig har jeg lest innstillingen, og den proposisjonen som kom, St.prp. nr. 67 for 2000-2001, la jo overhodet ikke opp til det som Arbeiderpartiet har støttet i justiskomiteen. Det er et faktum. Erstatning som ble utbetalt f.eks. fra Tyskland til Norge, ble fordelt ved lov og den ble overført til søkers ektefelle, barn, foreldre, etter fordelingsreglene i arveloven. Arbeiderpartiet hadde i den stortingsproposisjonen som lå til grunn her, ikke tatt hensyn til det i det hele tatt, og de driver polemikk på om de i det hele tatt skulle få erstatning. Det er det justiskomiteen har ryddet opp i. Det er et faktum. Og at Arbeiderpartiet prøver å vaske sine hender og rose seg selv for at de har stått på og jobbet med denne saken og fått til en løsning på den, det er greit nok, de kan ta den hederen og rosen for meg. Det som er viktig, er at disse personene endelig har fått noen kroner og øre i oppreisning, og ikke minst at vi her på Stortinget har verdsatt den innsatsen de gjorde for Norge da de satt i japansk fangenskap – det er det viktigste her. Jeg synes derfor det er bra, selv om erstatningsbeløpet er altfor lite etter min mening.

Så kan vi godt si at kroner og øre ikke kan erstatte de lidelsene de har gjennomgått. Jeg er helt enig i det, men det hjelper da godt på å få noen ekstra kroner. For mange av disse har hatt det vanskelig økonomisk opp gjennom årene, mange har ikke fått endene til å møtes, mange har ikke hatt en far. Derfor synes jeg vi alle skal avslutte med å legge oss på minne det justisministeren bekreftet, at dette blir skattefritt, det blir en grei måte å utbetale dette på, det blir ikke noe byråkrati, og er det tvilstilfeller, skal man ordne opp der også, slik at de som kan komme inn under denne ordningen, får den oppreisningen som vi alle tross alt – med votering i dag – vil gi disse personene.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 4. (Votering, sjå side 3262)

S a k n r . 5

Innstilling fra samferdselskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om tillegg til forskrift til samferdselsloven vedrørende organiseringen av drosjevirkksomhet (Innst. S. nr. 247 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:63 (2000-2001))

Rigmor Kofoed-Larsen (KrF) (ordfører for saken): I Dokument nr. 8:63 for 2000-2001, forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om tillegg til forskrift til samferdselsloven vedrørende organiseringen av drosjevirkksomhet, fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen endre eller gi et tillegg til forskrift om persontransport med motorvogn utenfor rute av 10. juni 1977 nr. 8 nr. 56, slik at det gjøres uttrykkelig klart at det er tillatt for drosjeeiere å benytte seg av selvstendig næringsdrivende sjåfører i sin virksomhet.»

Komiteen viser til at departementet har en slik vurdering:

«Dersom det skulle innføres kontraktørordninger i drosjenæringen, anser departementet at det representerer et så radikalt brudd med gjeldende rett at samferdselsloven må endres.»

Departementet sier også:

«Det er mulig at drosjenæringen vil bli mer attraktiv som arbeidsplass for noen dersom det åpnes for kontraktørordninger. Dette er imidlertid vurderinger som vil kunne gjøres gjeldende for ansatte i de fleste næringer. Etter departementets vurdering bør derfor spørsmålet om hvorvidt arbeidstakere i fremtiden skal kunne registrere seg som selvstendig næringsdrivende vurderes på generell basis, og ikke isolert sett som et samferdselspolitisk virkemiddel.»

Komiteens tilråding er at forslaget avvises.

Thore Aksel Nistad (Frp): Jeg vil få lov til å legge fram det forslaget som er tatt inn i innstillingen på side 2, hvor Fremskrittspartiet ønsker å åpne for at det skal være tillatt for en drosjesjåfør å være registrert som selvstendig næringsdrivende.

Vi ønsker at den enkelte drosjesjåfør skal ha ansvaret for den faglige kompetansen og sikkerheten for seg selv. Man må være klar over at drosjevirkksomheten er utsatt for store svingninger både fra dag til dag og på de forskjellige tidene av døgnet. Vi mener at arbeidsmiljøloven, løyveordninger m.m. er dårlig tilpasset slik det er i dag. Med selvstendig næringsdrivende som blir tilknyttet sentraler, vil ansvaret tvert imot være greit og oversiktlig plassert.

Presidenten: Thore Aksel Nistad har teke opp det forslaget han refererte til.

Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 5.
(Votering, sjå side 3262)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutt, sa **presidenten**: Stortinget går då til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde tilrådd:

St.meld. nr. 40 (2000-2001) – om ILOs 88. internasjonale arbeidskonferanse i Genève, 31. mai – 15. juni 2000 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Torbjørn Andersen sett fram eit forslag på vegner av Kristeleg Folkeparti, Høgre og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå reglene om arbeidstid i arbeidsmiljøloven for å gjøre disse mer fleksible og legge fram for Stortinget en sak om endringer i overtidsreguleringene i arbeidsmiljøloven innen utgangen av stortingssesjonen 2001-2002.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Kristeleg Folkeparti, Høgre og Framstegspartiet vart med 65 mot 53 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 13.09.38)

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:74 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg om å gjennomgå arbeidsmiljølovens regler om overtid slik at reglene blir mer fleksible og tilpasset et moderne arbeidsliv – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Karin Andersen sett fram eit forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til regelverk som sikrer lave og regulerte husleier i sosiale utleieboliger.»

Det vil bli votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:82 (2000-2001) – forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Kristin Halvorsen som sikrer varig rimelige husleier i sosiale utleieboliger – bifalles ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart tilrådinga vedteken med 107 mot 6 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 13.10.52)

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde tilrådd:

I statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r :			
477		Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig	
	01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , bevilges med	2 000 000
	70	Erkjentlighetsbeløp, <i>overslagsbevilgning, kan overføres</i> , bevilges med	35 000 000

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Thore Aksel Nistad sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen endre eller gi et tillegg til forskrift om persontransport med motorvogn utenfor rute av 10. juni 1977 nr. 8 nr. 56, slik at det gjøres uttrykkelig klart at det er tillatt for drosjeeiere å benytte seg av selvstendig næringsdrivende sjåførere i sin virksomhet.»

Det vil bli votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet.

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:63 (2000-2001) – forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om tillegg til forskrift til samferdselsloven vedrørende organiseringen av drosjevirksomhet – avvises.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet vart tilrådinga vedteken med 97 mot 20 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 13.11.58)

S a k n r . 6

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Møtet slutt kl. 13.15.